



**Karel de Grote-Hogeschool**  
*start met voorsprong*

**Een vergelijking tussen methoden van krachtgericht werken,  
ingezet in de Integrale Jeugdhulp**

**Expertisecentrum krachtgericht sociaal werk  
Departement Sociaal-Agogisch Werk  
van de Karel de Grote Hogeschool.**

**Onderzoekers:  
Dr. Kristel Driessens  
Bie Melis**

**Antwerpen, 14 december 2012.**



## Inhoud

<b>1. Opzet van de opdracht.....</b>	<b>3</b>
1.1. Context en doelstellingen.....	3
1.2. De uitwerking van de opdracht.....	3
<b>2. Theoretisch kader voor krachtgericht werken binnen de jeugdhulp.....</b>	<b>6</b>
2.1. Vermaatschappelijking van de zorg als beleidsimpuls.....	6
2.2. Theoretische achtergrond en methodische expliciteringen.....	7
<b>3. Beknopte beschrijving van 7 methoden met een krachtgerichte werking. ....</b>	<b>13</b>
3.1. Oorsprong van het project en het theoretische kader. ....	13
3.2. Context van het project: type hulpvraag, doel, doelgroep en betrokken personen. ....	16
3.3. Verloop van het proces.....	19
3.4. Begeleiding en rol van de hulpverlener.....	21
3.5. Randvoorwaarden.....	23
<b>4. Vergelijkende thematische analyse van de 7 methoden.....</b>	<b>25</b>
4.1. Een gemeenschappelijke visie op jeugdhulp. ....	25
4.2. Hoe positioneren de methoden zich tegenover elkaar?.....	31
<b>5. Aandachtspunten voor de positie van krachtgerichte methoden in de jeugdhulp. ....</b>	<b>36</b>
5.1. De krachtgerichte benadering vormt de gemeenschappelijke visie en toegevoegde waarde voor de nieuwe jeugdhulp.....	36
5.2. Nood aan bekendmaking van ondersteunende methoden.....	41
5.3. Nood aan duidelijke positionering.....	43
5.4. Nood aan evaluatie.....	46
<b>6. Tot besluit.....</b>	<b>47</b>
6.1. Afstemming gevraagd.....	47
6.2. Binnen een ondersteunend beleidskader.....	48
6.3. Met directe opvolging en bijsturing van de resultaten.....	49
<b>Bibliografie.....</b>	<b>50</b>



# 1. Opzet van de opdracht

## 1.1. Context en doelstellingen

Als mogelijk antwoord op de toenemende aantallen en complexiteit van hulpvragen in de jeugdzorg en op de initiatieven van gemeenschapsvorming en vrijwilligerswerk die in Vlaanderen talrijk opkomen (vaak ondersteund door faciliterende professionals), werd vermaatschappelijking van de zorg een speerpunt in het beleid van de Minister van Welzijn, Volksgezondheid en Gezin. Ook voor de integrale jeugdhulp is dit een belangrijke drijfveer in haar zoektocht naar mogelijkheden om de ‘carroussel van de hulpverlening’ te doorbreken. Gedurende de laatste jaren wordt op studiedagen en vormingsmomenten steeds vaker ingezoomd op krachtgerichte methoden en wordt in de jeugdhulpverlening steeds meer geëxperimenteerd met de inzet van methoden, die traditionele hulpverleningstrajecten doorbreken. Op basis van bijkomende contextgerichte interventies werkt men aan de versterking van een ondersteunend netwerk en aan autonomieverhoging van jongeren en hun context. Kortom, in talrijke diensten en sectoren wordt, mede gestimuleerd door de Vlaamse overheid, ingezet op het implementeren van krachtgerichte, netwerkversterkende methoden.

Doel van dit project is het olijsten en vergelijken van krachtgerichte methoden die ingezet worden in voorzieningen voor minderjarigen en jongvolwassenen. De resultaten van deze vergelijkende analyse werden gebracht op een miniconferentie voor beleidsverantwoordelijken en samen met experts werd gedialoogd over differentiatie in de zorg en zorg op maat, over samenwerking tussen diensten en met vrijwilligers en over de mogelijke structurele inzetbaarheid van dergelijke methoden of benaderingen in de hulpverlening.

## 1.2. De uitwerking van de opdracht.

De opdracht omvatte verschillende deeltaken:

- het opmaken van een vergelijkende analyse van methoden van krachtgericht werken,
- de organisatie van een miniconferentie over krachtgericht werken in de jeugdhulpverlening voor beleidsmakers,
- het opmaken van een concluderend rapport, waarin ook de conclusies uit de miniconferentie opgenomen werden.

In deze paragraaf schetsen we de aanpak voor deze 3 deeltaken.

### 1.2.1. De vergelijkende analyse van methoden van krachtgericht werken.

In eerste instantie vergeleken we 7 krachtgerichte methodieken, die in het Vlaamse jeugd welzijnswerk werkzaam zijn.

#### a. De keuze van de methoden van krachtgericht werken

In de eerste verkennende fase werd bij de verschillende agentschappen van het beleidsdomein WVG – door middel van hun vertegenwoordiging in de stuurgroep van het project - nagegaan welke werkwijzen zij identificeren als vormen van krachtgericht werken in hun sector. Rode draad voor de selectie van de



methoden was de toepassing ervan in de sectoren, behorend tot de integrale jeugdhulp en het hanteren van de visie van ‘netwerkversterkend en krachtgericht werken’.

Vertrekpunt vormden de methoden die reeds door het departement WVG werden aangegeven: met name de Eigen Kracht Conferenties (EKC), Persoonlijke Toekomstplanning (PTP), Signs of Safety, Familienetwerkberaad en het Columbusproject. In overleg met de stuurgroep werden twee methoden die zich situeren op de brug tussen welzijn en onderwijs, nl. Hergo en Netwerk leerrecht toegevoegd.

### **b. De criteria voor de vergelijkende analyse**

Voor de vergelijkende analyse hanteerden we beleidsrelevante criteria, zoals:

- De oorsprong van de methodiek
- Het theoretische kader en de achterliggende visie
- De aanleiding voor het opstarten van het project
- De doelgroep en problematieken waarvoor de methode ingezet wordt
- De duur en intensiteit
- De aanpak/fasering
- De betrokkenen (plaats van de jongere, het gezin, netwerkleiden, vrijwilligers, professionele hulpverleners...)
- De methodische kenmerken
- De randvoorwaarden voor de toepassing van de methode

Voor de beschrijving en vergelijkende analyse van het proces en de resultaten van de methoden, hanteren we indicatoren om ‘versterkend en verbindend werken’ te meten. We willen nagaan in hoeverre de methoden inzetten op het verbindend werken naar verschillende componenten/niveau’s: verbinding naar zichzelf, naar rolinvulling, naar een direct netwerk, naar de ruimere omgeving (bv. vrije tijd, school, werk), het verleden en de toekomst. Daarnaast willen we ook nagaan welke krachtenbronnen gemobiliseerd worden door de methoden om het versterkend en autonomieverhogend werken te bewerkstelligen.

### **c. De dataverzameling**

Voor de uitvoering van de vergelijkende analyse, hanteerden we verschillende methoden van dataverzameling. In de **literatuur** zochten we naar methodiekbeschrijvingen en evaluaties van de toepassingen van de methoden in de jeugdhulp. Dit werd aangevuld met interviews met **stakeholders**: experts/trainers in de methoden en medewerkers in de betrokken agentschappen.

Daarnaast gingen we ook op zoek naar **praktijktoepassingen** in de betrokken sectoren. We verzamelden ‘grijze literatuur’ uit de sector over de inzet van de methoden. Voor elke bestudeerde methode, zochten we één of twee voorzieningen/organisaties die experimenteerden met de toepassing van de methode. Studenten van de opleiding maatschappelijk werk bestudeerden in het kader van projectwerk de



toepassing van een specifieke methode in één of twee voorzieningen via interviews met betrokken hulpverleners en coördinatoren<sup>1</sup>.

### 1.2.2 De organisatie van de miniconferentie

#### a. De genodigden<sup>2</sup>

Voor de organisatie van de miniconferentie werd in samenspraak met de stuurgroep, een lijst van genodigden opgemaakt.

In de eerste plaats werden beleidsverantwoordelijken van de departementen en agentschappen van het beleidsdomein Welzijn, Volksgezondheid en Gezin, betrokken bij de Integrale Jeugdhulpverlening uitgenodigd.

Daarnaast nodigden we ook deskundigen uit met de nodige expertise in de geanalyseerde methoden.

We vroegen experts uit diensten die de methoden in Vlaanderen uitdragen.

Onderstaande personen waren aanwezig voor:

- Columbus : Willy Van Damme (Ligand) en Sabine Bourgeois (vzw Oranjehuis)
- Eigen Krachtconferenties: Kristien Nuyts (Steunpunt Algemeen Welzijnswerk) en Mirjam Beyers (EKC v.z.w).
- Hergo: Stijn Deprez en Lieve Windels (Ligand)
- Familienetwerkberaad: Sabina De Graeve en Paule Nenquin (Opvang vzw)
- Netwerk leerrecht: Tina Leuyckx en Van Crombruggen Pats
- Persoonlijke Toekomstplanning: Geertrui Vandelanotte (Plan vzw)
- 'Signs of Safety': Ingrid Van Eetvelt (agentschap jongerenwelzijn)

#### b. Opzet van de mini-conferentie

De conferentie was opgevat als een denk- en dialoogdag, waarin kennis en ervaringen gedeeld werden en interactief gezocht werd naar de specifieke kracht van de methoden en de optimale inzet ervan.

Als ijsbreker en inhoudelijke input voor de start van de conferentie, presenteerden we de resultaten van de vergelijkende analyse van de methoden van krachtgericht werken. Na deze inleiding in plenum, kregen de deelnemers van de departementen en agentschappen de kans om zich verder te informeren over de methoden in twee korte voorstellingssessies. In de namiddag werd in drie dialooggroepen gezocht naar afstemmings- en samenwerkingsmogelijkheden<sup>3</sup>.

In dit rapport vindt u de weerslag van de verzamelde informatie via literatuur, de aanvullingen van de stakeholders over de toepassing van de verschillende methoden en de bedenkingen en voorstellen m.b.t. de implementatie van de methoden binnen de jeugdhulp die geformuleerd werden door de deelnemers van de miniconferentie.

---

<sup>1</sup> De analyse van deze gegevens wordt in een afzonderlijke nota opgenomen.

<sup>2</sup> De lijst van de inschrijvingen voor de conferentie werd opgenomen in bijlage

<sup>3</sup> Het programma van de miniconferentie werd opgenomen in de bijlage.



## 2. Theoretisch kader voor krachtgericht werken binnen de jeugdhulp

Om de verschillende, prille experimenten genomen op het terrein van vermaatschappelijking van de zorg en krachtgericht werken te kunnen vergelijken en om een dialoog over optimale inzetbaarheid te kunnen voeren, is het belangrijk om een gemeenschappelijke taal ter beschikking te hebben. Op basis van een studie van wetenschappelijke literatuur, beleidsdocumenten en visieteksten en methodiekbeschrijvingen vanuit de praktijk, willen we de relevante concepten definiëren en kaderen. We selecteerden ook enkele analyse-kaders, die ons bij de vergelijking en bespreking kunnen ondersteunen.

### 2.1. Vermaatschappelijking van de zorg als beleidsimpuls

De idee van ‘vermaatschappelijking van de zorg’ is sterk opgekomen in de jaren ’70, met de oprichting van de Centra voor Geestelijke Gezondheidszorg. Dit werd in de sector van de psychiatrie nog geïntensifieerd in de jaren ’90 met de reconversiebesluiten waarbij de ‘cure-opdracht’ van ziekenhuizen versterkt werd en de residentiële opvang inzette op een intensieve en specialistische zorg. Daarnaast werd er geïnvesteerd in alternatieve voorzieningen, zoals vormen van beschut wonen en ambulante voorzieningen en is er ingezet op samenwerking via de creatie van overlegplatforms tussen voorzieningen. Kortom het beleid legde aan het einde van de 20<sup>ste</sup> eeuw het accent op organisatorische veranderingen in de zorg.

Pas later kwam er in verschillende beleidssectoren ook aandacht voor inhoudelijke aspecten van vermaatschappelijking. De federale ministers van volksgezondheid en sociale zaken schreven in hun beleidsnota in 2001 dat men ‘erkenning wil geven aan elke cliënt als unieke persoon en hem of haar volwaardig wil laten participeren in de maatschappij.’ Er werden een aantal zorgvernieuwingsprojecten opgestart met als doel om patiënten te activeren naar reguliere voorzieningen en de coördinatie van zorg in de thuissituatie op te nemen. Ook de opeenvolgende Vlaamse Ministers van Welzijn, Volksgezondheid en Gezin pleitten in hun beleidsnota’s voor persoonlijke ontwikkeling en competentieverwerving als basis voor emancipatie en maatschappelijk geïntegreerd functioneren. Ook zij stimuleerden vormen van samenwerking en geïntegreerd werken over sectoren en werkvormen heen.

In de beleidsnota van huidig minister van Welzijn, Volksgezondheid en Gezin, Jo Van Deurzen, wordt de vermaatschappelijking van de zorg expliciet als een horizontaal beleidsthema benoemd. Hij pleit daarbij voor een ondersteuning van de mantelzorg en het vrijwilligerswerk, wil zelfredzaamheid versterken, wil inzetten op flexibele samenwerking, op preventie, sociale basisbescherming en zorg op maat en ziet overheidsbeleid als complementair aan burgerzin, zorg en solidariteit.

In de beleidsbrief 2012-2013, die net besproken werd in het Vlaams Parlement en die deze beleidslijnen verder concretiseert, stelt de minister: ‘De **vermaatschappelijking van de zorg** is een **mobiliserende beleidskeuze** geworden.’ Het gaat om een keuze voor de ondersteuning van kwetsbare mensen in hun thuissituatie, voor vormen van genormaliseerd wonen, voor contextgericht werken als aanbevolen aanpak en doorgedreven samenwerkingen met andere beleidsdomeinen. Via een omzendbrief stimuleert hij ook de opname van deze ideeën in het Lokaal Sociaal Beleid, zoals dat ook in onze



buurlanden gebeurt. Het concept ‘vermaatschappelijking van de zorg’ wordt in deze beleidsbrief omschreven als: *‘de **verschuiving binnen de zorg** waarbij gestreefd wordt om mensen met beperkingen (van lichamelijke, verstandelijke of psychische aard), chronisch zieken, kwetsbare ouderen, jongeren met gedrags- of emotionele problemen, mensen die in armoede leven,... met al hun potenties en kwetsbaarheden **een eigen zinvolle plek** in de gewone samenleving te laten innemen en de zorg zoveel mogelijk **geïntegreerd in de gemeenschap** te laten verlopen’*. Als begrippen die daarmee samenhangen, worden ‘extramuralisering en community care, empowerment, kracht- en contextgericht werken, vraagsturing en respijtzor’ genoemd.

Van deze beleidsintenties vinden we vertalingen terug in concrete beleidsinitiatieven, zoals het ontwerpdecreet Integrale Jeugdhulp en in ‘Perspectief 2020: het nieuw ondersteuningsbeleid voor personen met een handicap’.

**In het ontwerpdecreet Integrale Jeugdhulp**, waarin 6 cliënt- en resultaatgerichte doelstellingen vermeld worden, staat als eerste doelstelling ‘vermaatschappelijking van de zorg’ beschreven. Het nieuwe decreet wil de cliënt met zijn expertise en mogelijkheden centraal stellen en vraagt jeugdhulpverleners om steeds te onderzoeken hoe de krachten van de minderjarige, zijn ouders en mensen uit de nabije omgeving mee kunnen ingezet en versterkt worden met als doel om de participatie en eigen inbreng in de hulpverlening te verhogen en minder gespecialiseerde hulp in te zetten. Bij de intersectorale toegangspoort zal een aanmelder gevraagd worden om aan te geven hoe er al gewerkt is aan het versterken van eigen krachten en worden aangepaste methodieken aangeboden om die exploratie en versterking mogelijk te maken. In **Perspectief 2020** wordt beoogd om het zorgaanbod dichterbij de persoon met een handicap brengen, het liefst en waar mogelijk, in de samenleving, bij de mensen thuis. Als concrete doelstelling werd geformuleerd: ‘In 2020 genieten geïnformeerde gebruikers van vraaggestuurde zorg en assistentie in een inclusieve samenleving’. Tal van strategische projecten en te ondernemen acties werden geëxpliciteerd om dit waar te kunnen maken.

Kortom, in recente beleidsteksten vinden we steeds duidelijker de beleidsintentie om werk te maken van een ‘vermaatschappelijking van de zorg’ geëxpliciteerd. De voorstellen, plannen en nieuwe initiatieven die dit helpen waarmaken, krijgen steeds concreter vorm, aangestuurd door het beleid.

## 2.2. Theoretische achtergrond en methodische expliciteringen

Welke achterliggende visies en concepten voeden deze beleidsontwikkelingen? In wetenschappelijke en vakliteratuur gingen we op zoek naar relevante begripsverduidelijkingen en theoretische kaders.

De oorsprong van het denken rond vermaatschappelijking van de zorg vinden we in de geestelijke gezondheidszorg. De tendens van de-institutionalisering heeft veel op gang gebracht en werd zichtbaar in 3 processen: de vermindering van het aantal cliënten in psychiatrische ziekenhuizen, een diversificatie van het zorgaanbod en de verdeling van de verantwoordelijkheid voor de zorg over verschillende voorzieningen en personen. Deze evoluties hebben geleid tot de opkomst en ontwikkeling van nieuwe visies en methoden in zorg en begeleiding.



### A. De rehabilitatie-beweging

Een sterke beweging in de geestelijke gezondheidszorg was die van de rehabilitatie: een maatschappelijke emancipatiebeweging waarin hulpverleners, cliënten, familieleden en anderen actief zijn. De missie van de beweging is: de erkenning van de cliënt als persoon en herstel van zijn burgerschap. Lotsverbetering, ontvoogding en empowerment werden als sleutelbegrippen gehanteerd en de toepassing daarvan vraagt van hulpverleners solidariteit met cliënten en de bereidheid om de eigen wensen en doelen van cliënten centraal te stellen. Ook principes van zorg op maat en continuïteit van de zorg zijn voor deze methodische beweging van cruciaal belang (Wilken, J.P., 2007).

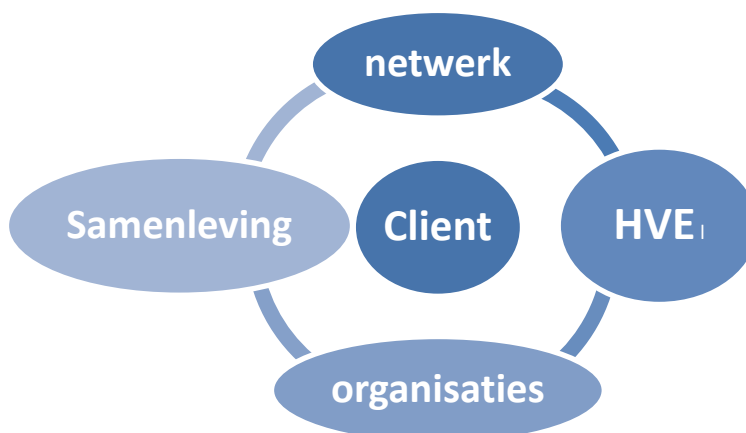
### B. Naar een paradigmaverschuiving in verschillende sectoren

De vermaatschappelijking van de geestelijke gezondheidszorg omvatte:

- De sociale integratie van de cliënt, wat vertaald wordt in het herstel van de mogelijkheden van de cliënt maar daarnaast ook het stimuleren van de acceptatie van ‘mensen die anders zijn’ door de samenleving.
- Humanisering van de zorg door inclusief te werken wat vorm krijgt door het ondersteunen van een zo normaal mogelijk leven in de nabije omgeving en zo veel mogelijk thuis.
- Aandacht voor maatschappelijke aspecten door het ontwikkelen van een contextuele kijk, het hanteren van een krachtenmodel en de gerichtheid op samenwerking.

Deze kernelementen van een vermaatschappelijking van de zorg zijn overdraagbaar naar andere werkvormen en beleidssectoren. In de 21<sup>ste</sup> eeuw spreekt men dan ook van een paradigmaverschuiving in verschillende sectoren waarin concepten als volwaardig burgerschap, inclusie, empowerment en ondersteuning op de voorgrond komen.

Maar de implementatie van dit gedachtegoed is niet zo evident. Het creëert verwachtingen ten aanzien van alle betrokken actoren. We zetten ze hier even in schema:



Van de cliënt verwacht men een betere integratie in de samenleving door hem of haar meer inspraak en zelfs sturing te verlenen in het zorgproces, door een gerichtheid op persoonlijke ontwikkeling en





participatie, door een versterking van zijn positie met een erkenning van de grenzen van de eigen regie. Het gaat hier om de versterking van 'autonomie in verbondenheid' (Driessens & Van Regenmortel, 2006).

Ook ten aanzien van het netwerk zijn er vele verwachtingen. Uit studies over mantelzorg en vrijwilligerswerk blijkt dat de zorgzame burger bestaat (CBGS, 2004; Van Audenhove, 2007). De overheid kan dit mee faciliteren en ondersteunen, wat ook steeds intensiever gebeurt via decretale rechtenverstrekking aan vrijwilligers en mantelzorg, via het ondersteunen van nieuwe experimenten, zoals de maatjes- of buddyprojecten of de krachtgerichte, netwerkende methoden die in deze studie vergeleken worden. Tegelijkertijd is het belangrijk om voor ogen te houden dat er in een Westerse, geïndividualiseerde samenleving om tal van structurele redenen grenzen aan die informele zorg zijn en dat de zorg voor geïsoleerde, maatschappelijk kwetsbare groepen door de omgeving niet altijd evident is.

Ten aanzien van hulpverleners zijn er ook specifieke verwachtingen om die vermaatschappelijking mogelijk te maken. Van hen wordt een overgang naar andere professionele rollen verwacht. Vermaatschappelijking vereist hulpverleners die een ondersteunende, faciliterende en stimulerende rol kunnen opnemen. Het vraagt een verschuiving van zorg naar ondersteuning, het aanbieden van keuzemogelijkheden en vrijheden aan de cliënten. Wat absoluut belangrijk is, wanneer ze het vertrouwen kunnen geven aan het netwerk en de omgeving, is dat ze als steun voor die informele zorgers als professionele reddingsbrigade paraat blijven (Kwekkeboom, 2010).

Van organisaties vraagt het een opheffen van scheidslijnen tussen doelgroepen, een overdracht van taken van residentiële naar ambulante voorzieningen, het gebruik van algemene diensten zo dicht mogelijk bij de cliënt, het verstrekken van zorg zo kort als mogelijk en zolang als nodig. Om dat te kunnen realiseren is samenwerking tussen diensten, hulpverleners en informele zorgers noodzakelijk.

Daarnaast is ook de betrokkenheid van de samenleving bij de opvang en begeleiding van mensen met zorgbehoeften essentieel en daar is een draagvlak in de samenleving voor nodig. Het is belangrijk dat de overheid ook daar aandacht voor heeft en motiverende, faciliterende en ondersteunde maatregelen neemt om de zorgkracht in die samenleving te versterken.

### **C. Het burgerschapsmodel en community care**

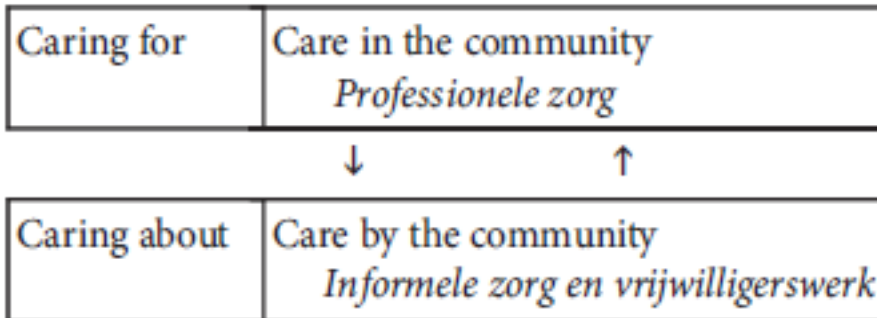
Visies die dit kunnen ondersteunen en die we terugvinden in de bestudeerde methoden, zijn het burgerschapsmodel en de community care.

Het burgerschapsmodel staat voor een inclusief sociaal model, dat de klemtoon legt op de mogelijkheden, de individuele vaardigheden, de persoonlijke autonomie en de sociale solidariteit. Het is gericht op maatschappelijke participatie en op de maximale ontplooiing van de eigen mogelijkheden van cliënten zodat ze hun eigen leven meer in handen kunnen nemen. Daarvoor moeten ze gebruik kunnen maken van de beschikbare dienstverlening en is de bevordering van netwerkondersteuning noodzakelijk.

Internationaal is er al heel wat ervaring met de uitbouw van experimenten rond 'community care'. Ook daar kan Vlaanderen veel van leren. Nederlands lector Rick Kwekkeboom heeft er haar onderzoek op



gericht. Zij maakt conceptueel het onderscheid tussen ‘zorg voor’ en ‘zorg door’. De ‘zorg voor’ impliceert vaak een zorg in de gemeenschap, die door professionals verstrekt wordt. In de zorg door de gemeenschap wordt de informele zorg en het vrijwilligerswerk betrokken.



In haar inaugurale rede stelde Kwekkeboom dat de samenwerking tussen formele en informele zorg nog vaak problematisch is, wat de evolutie van een *care in the community* naar een echte *care by the community* vaak in de weg staat. Die samenwerking is echter essentieel om veiligheid te kunnen garanderen aan maatschappelijk kwetsbare mensen die stimuleert tot maatschappelijke integratie, om het leven in isolement te voorkomen en om zorg op maat te kunnen bieden. Hoe we dat kunnen realiseren, is een zoektocht geschraagd door vele experimenten die we momenteel ook in Vlaanderen mee voeren. Community care vraagt dus verbindend en versterkend werken.

**D. Een ruime kijk op verbindend werken**

Geïnspireerd op Van Regenmortel, stellen we dat verbindend werken met maatschappelijk kwetsbare groepen vereist werken aan verbroken verbindingen met zichzelf, zijn omgeving, met de ruimere samenleving en met de toekomst. Werken aan verbinding met zichzelf omvat de ontwikkeling van competenties, werken aan zelfvertrouwen, eigenaarschap over de hulp (terug)geven zodat de cliënt ook meer greep krijgt op het eigen leven.

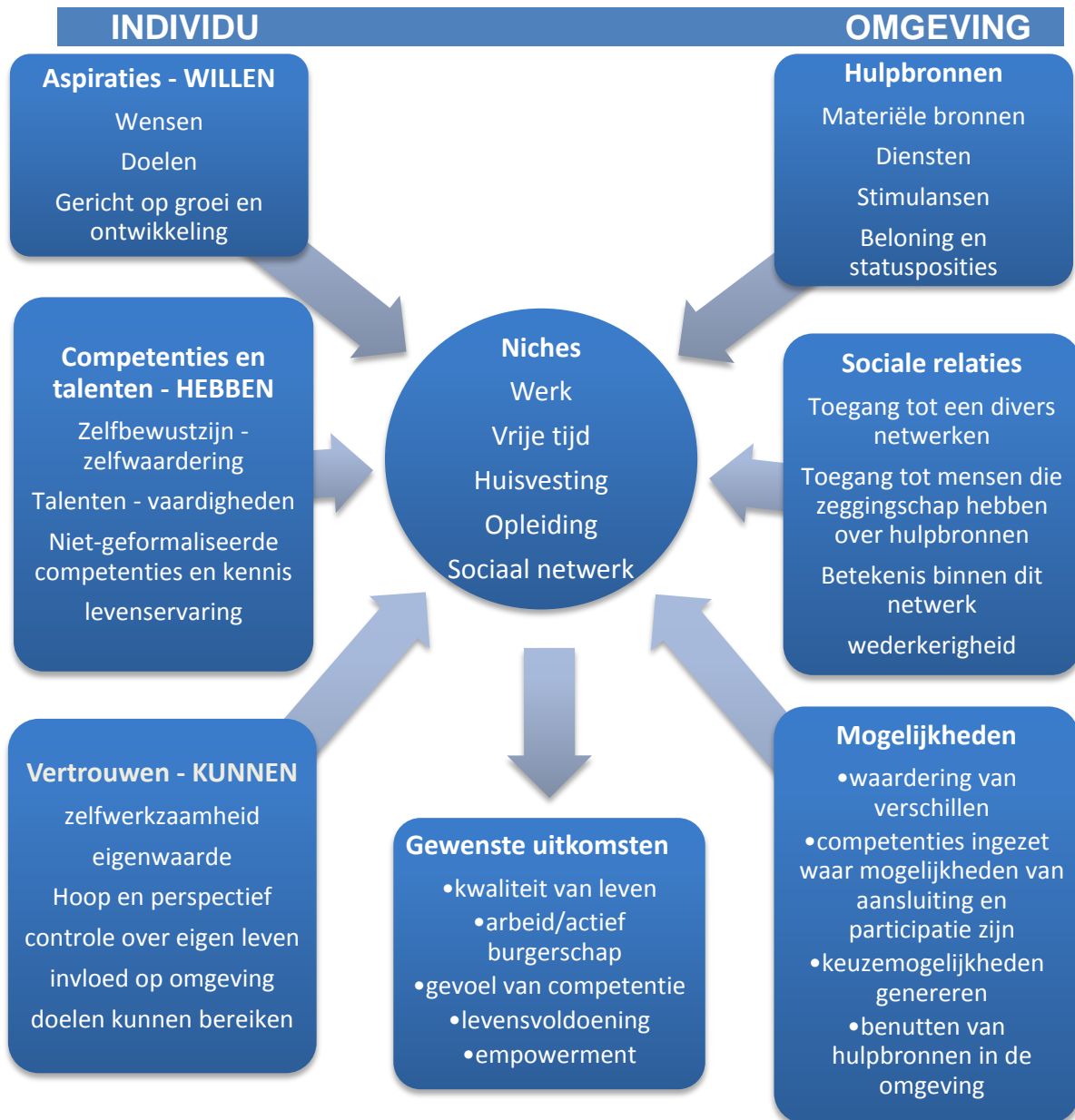
Bij verbinding met de omgeving gaat het om bouwen aan een netwerk van steunfiguren, die instrumentele en emotionele steun kunnen bieden. Het gaat om werken aan autonomie in verbondenheid, zodat men op maat ondersteund kan worden door een nabij netwerk van informele en formele zorg waardoor het gevoel van autonomie, zelfsturing en eigen keuzes kunnen maken ook groter wordt. Voor maatschappelijk kwetsbare burgers (die over een klein sociaal netwerk met weinig sociaal kapitaal beschikken), vereist dit vaak *community building*. Bij de toepassing van verschillende netwerkversterkende methoden, heeft men gemerkt dat extra inzet op de creatie van een ondersteunende netwerken voor geïsoleerde gezinnen essentieel is om tot een betekenisvolle werking van de methode te kunnen komen.

Verbinding met de samenleving houdt in dat mensen een rol van betekenis mogen en kunnen opnemen, dat ze kunnen deelnemen aan het maatschappelijk leven en iets mogen betekenen voor anderen. Vrijwilligerswerk, inclusief onderwijs en een toegankelijke arbeidsmarkt, die kwaliteitsvolle arbeid op maat kan aanbieden, kunnen dit mee mogelijk maken.

Verbinding maken met de toekomst tot slot impliceert de creatie van een zinvol toekomstperspectief, ondersteund door het netwerk.

### E. Het krachtenmodel van Rapp en Goscha

Uit het strength based social work ontleen we het krachtenmodel van Rapp en Goscha, die stellen dat het samenbrengen van individuele krachten en krachten uit de omgeving kan leiden tot een verbetering van de levenskwaliteit.



Figuur 1: Het krachtenmodel van Rapp en Goscha



## Vergelijking tussen methoden van krachtgericht werken ingezet in de jeugdhulp

Om aan de verhoging van levenskwaliteit te kunnen werken, worden versterkende niches opgebouwd. Die zijn gebaseerd op de doelen die mensen zichzelf stellen. Wat men bereikt in het leven wordt sterk bepaald door de kwaliteit van de niches waarin men vertoeft, of de levensdomeinen: woning, werk, opvoeding, vrije tijd en sociaal netwerk. Factoren die bijdragen tot de kwaliteit van dergelijke niches komen uit twee bronnen: het individu zelf en van de omgeving.

Krachtbronnen van het individu, zijn aspiraties, competenties en het vertrouwen. Het is belangrijk dat een niche ruimte biedt aan wat de betrokkene zelf wil. Bij sommigen lijken die aspiraties ondergesneeuwd, getekend door kwetsuren, door talrijke ervaringen van ontgoocheling en falen. Dan moet men ondersteund de ontdekkingstocht kunnen aangaan naar wat mensen willen en kunnen bereiken, met ruimte voor hun eigen streven, dromen en hopen, om de focus op het overleven te kunnen overstijgen. Ook de competenties van: de vaardigheden, houdingen, kennis en talenten zitten vaak verdoken. Mensen ontwikkelen vaak overlevingsstrategieën die persoonlijke groei en ontwikkeling van talenten in de weg staan. Via een focus op situaties waar verbetering werd geboekt, waar positieve verandering werd bewerkstelligd, waar veerkracht zichtbaar werd, kunnen die competenties zichtbaar en bespreekbaar gemaakt worden. Vertrouwen heeft betrekking op het vertrouwen om zaken te durven aanpakken en dieperliggend ook op zelfvertrouwen. Vanuit een krachtgerichte kijk kunnen restanten van vertrouwen benoemd en versterkt worden. Deze individuele elementen worden in de niche ingebracht. Verschillende van de bestudeerde methoden gebruiken technieken en instrumenten om ze zichtbaar te maken.

Maar ze kunnen niet zonder de versterking van krachten uit de omgeving, met name: hulpbronnen, sociale relaties en mogelijkheden. Met hulpbronnen worden bedoeld: materiële goederen, uitkeringen en diensten, waarvan mensen gebruik vankunnen maken en de realisatie van de doelen kunnen ondersteunen. Daarnaast kan men ook een appel doen op sociale relaties. Een breed en divers netwerk biedt extra kansen op vrije tijdsbesteding, op tewerkstelling, op uitwisseling en persoonlijke groei. Vaak is het belangrijk om een appel te doen op mensen uit het netwerk, om betekenisvolle verbanden te herstellen en het netwerk te verruimen en daarom op zoek te gaan naar nieuwe kansen op ontmoetingen en verbreding van het netwerk. Ook de omgeving en de gemeenschap kunnen gezien worden als een oneindige bron van mogelijkheden en kansen, die vaak onderbenut blijven door kwetsbare groepen.

Dit krachtenmodel biedt een kader voor het werken aan inclusie en participatie van kwetsbare mensen. Het samenspel tussen krachten van het individu en krachten vanuit de omgeving, kunnen empowerment van mensen bewerkstelligen. Krachtgerichte methoden zetten in op het uitbouwen van kansenbiedende niche waarin verschillende krachtbronnen bijeengebracht worden, die kunnen helpen om doelen te bereiken en levenskwaliteit te verbeteren. Bij de besc hrijving en vergelijking van de methoden, willen we ook kijken waar ze op inzetten en hoe zij die vermaatschappelijking van de zorg concreet maken door het naast dit model te leggen.



### 3. Beknopte beschrijving van 7 methoden met een krachtgerichte werking.

In dit overzicht worden de essentiële kenmerken van de bestudeerde krachtgerichte methoden samengebracht. De methoden worden hier aan de hand van thema's zeer schematisch samengevat, waardoor we de genuanceerdheid van de methodiekbeschrijvingen en –toepassingen geweld aandoen. Daarom werd in de bijlage voor elke methode een fiche opgenomen met een meer uitgebreide voorstelling en beschrijving van de concrete werking.

#### 3.1. Oorsprong van het project en het theoretische kader.

##### A. Oorsprong van het project en aanleiding voor implementatie in Vlaanderen

Columbusproject	<p>Het Columbusproject startte in 2009 op initiatief van vzw Oranjehuis in samenwerking met CBJ Kortrijk. De ondersteuning van het project gebeurt door Ligand.</p> <p>Columbus werd op experimentele basis opgezet als antwoord op de explosieve toestroom van ondersteuningsvragen in de jeugdbijstand en op de lange wachtlijsten.</p>
Eigen Kracht-conferentie EKC	<p>EKC is ontstaan uit Family Group Conferencing, ontwikkeld in Nieuw-Zeeland en is via Nederland (2000) naar België (2005) gekomen. De methodiek werd aangewend in de CGGZ (2005) en verder uitgewerkt in de integrale jeugdzorg (2007).</p> <p>Sinds 2006 treedt vzw Eigen Kracht op als methodiekondersteuner en in 2011 werd het Steunpunt Algemeen Welzijnswerk de coördinerende dienst binnen de IJH.</p> <p>Met het inzetten van EKC wil men door het versterken van de informele zorg de instroom in de (verdere) hulpverlening vermijden.</p>
Familie Netwerkberaad FNB	<p>Ook het familienetwerkberaad vindt zijn oorsprong in Family Group Conferences (zie EKC). In Nederland werd de methodiek verder ontwikkeld in de pleegzorg en vervolgens werd hij ook geïmplementeerd in Vlaanderen. De coördinatie daarvan wordt op dit moment opgenomen door Opvang vzw in Gent.</p> <p>Aanleiding voor de implementatie is de zoektocht vanuit pleegzorg om oplossingen te vinden in de context van het kind.</p>



## Vergelijking tussen methoden van krachtgericht werken ingezet in de jeugdhulp

<p>Herstelgericht groepsoverleg in het onderwijs</p> <p>Hergo</p>	<p>Conferencing en herstelgericht werken vindt zijn oorsprong in Australië en Nieuw-Zeeland waar het vooral werd toegepast voor het herstel bij delicten. Er volgde een snelle internationale verspreiding en een vertaling naar de onderwijscontext. In 2001 startte in Vlaanderen het project 'Hergo' op school'. De herstelgerichte gedachte krijgt meer ingang op scholen en gaat ruimer dan herstelgericht groepsoverleg.</p> <p>Aanleiding: In het onderwijs ontbraken middelen om een constructief antwoord te geven op de schadelijke gevolgen van ernstige incidenten.</p>
<p>Netwerk leerrecht</p>	<p>Het eerste netwerk ontstond vanuit het platform Bijzondere Jeugdzorg in Leuven. Een gelijkaardig project KLIK werd opgezet door Tonuso in Brussel. In 2010 werd het Netwerk leerrecht Brussel en Asse Halle-Vilvoorde in de integrale jeugdhulp opgestart.</p> <p>Aanleiding: Vanuit de Bijzondere Jeugdzorg was er nood aan een gepaste omkadering voor jongeren die niet meer naar school geraken.</p>
<p>Persoonlijke Toekomst Planning</p> <p>PTP</p>	<p>Persoonlijke Toekomst Planning is een vorm van Person-Centered planning dat in de jaren '80 ontstond in de VS en Canada bij lerende gemeenschappen. Methoden ontwikkeld in de bedrijfswereid werden ingezet voor de ontwikkeling van betere zorg en kwaliteit van leven voor mensen met een beperking. In Vlaanderen werd Persoonlijke Toekomst Planning opgestart vanuit een expertisecentrum aan de UGent en sinds 2006 verder uitgebouwd door vzw Plan.</p>
<p>Signs of Safety</p>	<p>Signs of Safety werd ontwikkeld in West-Australië binnen de jeugdbescherming. In Nederland werd de methodiek aangevuld met visies uit Signs of Wellbeing een methodiek gebaseerd op de praktijk in Groot Britannië.</p> <p>Er was nood aan meer resultaatgerichte begeleiding waarbij vanuit de cliënt, transparant, concreet en in samenwerking met de cliënt gewerkt wordt om de veiligheid van de kinderen te bewaken.</p>



## B. Theoretisch kader en visie

Columbusproject	Het Columbusproject is overtuigd van de diepe samenhang tussen mensen en beoogt hen terug in stroom te brengen met elkaar. Het Columbusproject maakt gebruik van <b>de methodiek van positieve heroriëntering</b> . Het gaat om een emancipatorisch proces waarbij de nadruk wordt gelegd op de krachten van mensen om tot een oplossing te komen.
Eigen Kracht-conferentie	<b>Actief burgerschap:</b> bevorderen van samenredzaamheid door burgers. <b>Vraaggestuurd:</b> het netwerk bepaalt zelf welke hulpverlening ze aanvullend willen inschakelen. <b>Strengtbenadering:</b> mensen hebben zelf krachten en talenten en ook in de omgeving bevinden zich inzetbare krachtbronnen.
Familie Netwerkberaad	Een <b>vraaggerichte</b> en gezinsgerichte interventie met het accent op <b>empowerment en participatie</b> .
Hergo	Hergo is gebaseerd op een <b>herstelgerichte aanpak</b> . De aandacht gaat naar de aangerichte schade, de noden van het slachtoffer en <b>alle betrokkenen krijgen een actieve rol</b> in het herstelproces.
Netwerk leerrecht	Eigen Kracht Conferentie – Family Group Conferences - Sentencing circles
Persoonlijke Toekomst Planning	De strategie kadert in <b>het burgerschapsmodel</b> en een visie van inclusie. Netwerkontwikkeling (Community Building) wordt steeds belangrijker in de werking.
Signs of Safety	De methodiek is gebaseerd op <b>het oplossingsgericht werken</b> . <b>Bijdrage tot emancipatie van de cliënt</b> door de verantwoordelijkheid voor de oplossing meer bij hem en zijn netwerk te leggen. De verontrusting, onveiligheid wordt concreet benoemd. De methode vertrekt vanuit de samenwerking <b>tussen cliënt en hulpverlener</b> .



### 3.2. Context van het project: type hulpvraag, doel, doelgroep en betrokken personen.

De inhoud binnen dit kader is gebaseerd op de beschrijving van de algemene methodiek, niet op de concrete toepassing in het werkveld op dit moment.

#### A. Type hulpvraag

Columbusproject	Het gaat om situaties waarbij <b>na aanmelding bij het CBJ</b> beslist wordt dat verder caseonderzoek nodig is, dat moet resulteren in een maatregel. Columbus wordt ingeschakeld bij de ingang naar <b>bijzondere jeugdzorg</b> .
Eigen Kracht conferentie	Toepasbaar bij een brede waaier van problematieken en in verschillende sectoren. EKC wordt bij voorkeur ingezet <b>bij de start van de hulpverlening</b> , maar het kan ook <b>in de loop van het hulpverleningstraject</b> , bij voorbeeld op het moment dat er een beslissing moet genomen worden of een oplossing moet gezocht worden.
Familie Netwerkberaad	Voorlopig als ondersteuning voor de opvoeding maar het kan ook ingezet worden in diverse situaties waar mensen zorgbehoevend zijn.
Hergo	Situaties waar een nood aan herstel is.
Netwerk Leerrecht	Herstellen van de relatie tussen leerling en onderwijs op korte termijn. Of een heraansluiting bij het reguliere onderwijs. Of een alternatief voor regulier onderwijs.
Persoonlijke Toekomst Planning	Iedereen met een ondersteuningsnood, een wens tot verandering en een bereidheid om een plan te maken en daarbij zijn familie-, vrienden en de buurt te betrekken Cliënten buiten de residentiële opvang of in een transitiefase.
Signs of Safety	Situaties waar er verontrusting is over het welzijn/veiligheid van de kinderen





### B. Doelgroep

Columbusproject	Minderjarigen en hun gezin die bij het Comité voor Bijzondere Jeugdzorg werden aangemeld.
Eigen Kracht-conferenties	Geen specifieke doelgroep, ruim inzetbaar.
Familie Netwerkberaad	Gezinnen waar opvoeding en opvang van kinderen in het gedrang komen.
Hergo	Zowel de slachtoffers en hun omgeving, de bredere (school)gemeenschap, als de daders en hun omgeving.
Netwerk Leerrecht	Minderjarige leerlingen met leerplicht, in alle vormen van Nederlandstalig secundair onderwijs bij wie de relatie met de school dermate verstoord of verbroken is dat een herstel niet realiseerbaar lijkt via een time-out.
Persoonlijke Toekomst Planning	Mensen met een ondersteuningsnood
Signs of Safety	Gezinnen waar er zorgen zijn over het welzijn/veiligheid van de kinderen

### C. Doel

Columbusproject	Het Columbusproject heeft doelstellingen op drie niveau's: Macro-niveau: een existentiële visie en ethische discussie stimuleren. Meso-niveau: een zuivere instroom in de jeugdbijstand realiseren en het tekortenmodel bevragen. Micro-niveau: ontwikkelen van een overdraagbare methodiek van positieve heroriëntering.
Eigen Kracht-conferentie	Opzet is besluitvorming en het activeren van de krachten van het netwerk om te komen tot creatieve plannen. De invulling van het plan komt daarbij vanuit de eigen achterban.
Familie Netwerkberaad	Een goed plan ontwikkelen ter ondersteuning van het gezin.
Hergo	Herstel van de gevolgen van een incident.
Netwerk leerrecht	Het leren en de ontwikkeling van leerplichtige jongeren die 'volledig' vastgelopen zijn in het onderwijs, opnieuw in beweging brengen.



Persoonlijke Toekomst Planning	Persoon met een ondersteuningsnood <b>sterker maken</b> door hun netwerk te ontwikkelen en te activeren en hen zo de controle over het eigen leven te laten behouden.
Signs of Safety	Door <b>in samenwerking</b> tussen hulpverlener, cliënten en het netwerk, de cliënt te stimuleren zelf stappen naar een oplossing te zetten. Komen tot <b>een plan</b> om een veilige situatie voor het kind te realiseren met controle van het netwerk.

#### D. Betrokken personen

Columbusproject	De consulent van het CBJ als aandrager van de situatie. Het kerngezin, diegenen die met de hulpvraag komen. De aanmelder.
Eigen Kracht-conferentie	Een zo breed mogelijk netwerk.
Familie Netwerkberaad	Het aantal deelnemers aan het familienetwerkberaad kan sterk variëren.
Hergo	Binnen het ruime herstelgericht werken: alle personen die geraakt zijn door de situatie.  Voor een hergo: het slachtoffer en diens ondersteuners; de dader en diens ondersteuners en een vertegenwoordiger van de school aangezien deze ook de gevolgen draagt van ernstige incidenten.
Netwerk Leerrecht	De jongere, zijn netwerk voor zover dit aanspreekbaar is en het CLB
Persoonlijke Toekomst Planning	Een groep van mensen die een goede band hebben met de centrale persoon.  Aandacht voor het betrekken van een bredere ondersteuningskring en de samenleving in het algemeen.
Signs of Safety	Het netwerk wordt betrokken in functie van het samen met de cliënt zoeken naar oplossingen en het gezamenlijk opnemen van verantwoordelijkheid met het oog op het verhogen van de veiligheid van de kinderen.



### 3.3. Verloop van het proces

#### A. Aanmelding en toegankelijkheid

Columbusproject	Dossiers worden aangemeld door het CBJ
Eigen Kracht-conferentie	In principe kan iedereen aanmelden. In de praktijk gebeurt dit door een hulpverlener.
Familie Netwerkberaad	Meestal via professionele hulpverleners maar de vraag kan ook aangebracht worden door het gezin of iemand uit de entourage van het gezin.
Hergo	Meestal vraagt de school voor een hergo. Het is belangrijk dat er een mandaat is vanuit de school om herstelgericht te werken.
Netwerk leerrecht	Een vraag kan ingeleid worden door leerlingen, ouders, opvoeders, school, CLB. CLB (van de laatste school) wordt steeds betrokken en is meestal ook de aanmelder.
PTP	Iedereen mag en kan aanmelden.
Signs of Safety	De methode is ontwikkeld voor hulpverleners van de jeugdzorg of kinderscherming. De situatie wordt niet 'aangemeld' voor de toepassing van de methode. De methode speelt in op de kwaliteit van de samenwerkingsrelatie met de cliënt.

#### B. Duur

Columbusproject	Maximum drie maanden.
Eigen Kracht-conferentie	Vorbereiding +/- 6 tot 8 weken, gevolgd door een samenkomst op één dag. De duur is afhankelijk van de groep. Een korte telefonische opvolging na een maand.
Familie Netwerkberaad	<ul style="list-style-type: none"> <li>- Vorbereiding maximum acht weken</li> <li>- Netwerkberaad</li> <li>- Evaluatie drie tot zes maanden na het netwerkberaad.</li> </ul>
Netwerk leerrecht	Voor de begeleiding van een netwerk leerrecht is er geen vaste periode vooropgesteld. Het traject kan lopen tot het einde van de leerplicht.
Persoonlijke Toekomst Planning	Netwerkgroepen worden bij voorkeur ingezet voor een lange termijn. Ze overstijgen een enkele ondersteuningsvraag en zijn gekoppeld aan de verbetering van de kwaliteit van leven van mensen. Ze kunnen samenkomen zolang de centrale persoon en zijn groep dit zinvol vinden.
Signs of Safety	Het gaat om een methodisch handelen doorheen het begeleidingsproces van het gezin en is toepasbaar vanaf het intakemoment tot het afsluiten van een toegewezen dossier.



C. Proces

Columbusproject	<p>In het proces van positieve heroriëntering worden vijf fasen onderscheiden:</p> <ul style="list-style-type: none"><li>- Assessment = individueel beluisteren van alle betrokkenen;</li><li>- eventueel een herstelltafel;</li><li>- overlegtafel = afspraken maken die het samenleven mogelijk maken;</li><li>- monitoring = afspraken rond de opvolging;</li><li>- afronding met akkoord van alle betrokkenen en het CBJ.</li></ul>
Eigen Kracht-conferentie	<p>De conferentie bestaat uit:</p> <ul style="list-style-type: none"><li>- de voorbereiding;</li><li>- één samenkomst (+/- 5 uur) met 3 fasen (informatiefase, besloten tijd en voorstelling plan);</li><li>- een opvolging (meestal één telefonisch contact na een maand) dat wordt opgenomen door de coördinator voor de opvolging van het plan.</li></ul> <p>Na 3 maanden neemt de vzw contact op met deelnemers voor de eigen gegevensverwerking.</p>
Familie Netwerkberaad	<p>Er worden vijf stappen onderscheiden. Het beraad zelf verloopt in drie fasen.</p> <ul style="list-style-type: none"><li>- Een coördinator bereidt samen met het gezin het familieberaad voor.</li><li>- Het beraad met 3 fasen (informatiefase; een gesloten gedeelte en voorstelling plan).</li><li>- Uitvoering en opvolging van het plan.</li></ul>
Hergo	<ul style="list-style-type: none"><li>- Voorbereidingsgesprek met alle deelnemers om de doelen en regels af te spreken en de ondersteuningsfiguren te bepalen.</li><li>- Het overleg, begeleid door één of twee moderatoren. In een eerste ronde geven de deelnemers hun kijk op het gebeuren. Emoties krijgen een duidelijke plaats. Daarna wordt gewerkt aan een herstelplan. Wanneer dit opgesteld is, rondt de begeleider af.</li></ul>
Netwerk leerrecht	<ul style="list-style-type: none"><li>- Aanmelding via CLB.</li><li>- Een ronde tafel met de betrokkenen die een inbreng kunnen doen over de leer- en onderwijssituatie van de jongere en gezamenlijk doelstellingen formuleren.</li><li>- Een medewerker van leerrecht begeleidt de jongeren naar een leer/werkplek.</li><li>- Na 6 weken wordt het forum (de ronde tafel) samengebracht voor een tussentijdse evaluatie.</li><li>- Het traject wordt afgerond met een afsluitende rondetafel.</li></ul>



Persoonlijke Toekomst Planning	<ul style="list-style-type: none"><li>- Kennismaking met centrale personen en samenstelling van een netwerkgroep</li><li>- Samenkomsten met de netwerkgroep met<ol style="list-style-type: none"><li>1. de fase van de groepsvorming</li><li>2. zicht krijgen op wie de centrale persoon is</li><li>3. de actiefase.</li></ol></li><li>- Opvolging en indien nodig opnieuw aan de slag gaan met nieuwe vragen en wensen.</li></ul>
Signs of Safety	<p>De methode werkt niet met duidelijk onderscheiden fasen maar 6 praktischelementen kunnen in een voorspelbare structuur gebruikt worden:</p> <ul style="list-style-type: none"><li>- bevraging van de gezinsleden naar eigen visie;</li><li>- zoektocht naar uitzonderingen (positieve ervaring en krachten);</li><li>- prospectie rond doelen van het gezin;</li><li>- plan van aanpak opstellen;</li><li>- afronding begeleiding.</li></ul> <p>Het veiligheidsplan wordt opgesteld binnen de grenzen aangegeven door de jeugdzorg.</p>

### 3.4. Begeleiding en rol van de hulpverlener

Columbusproject	<p>De Columbusmedewerkers begeleiden het proces. Zij treden niet op als hulpverleners maar als ondersteuners/vormingswerkers/procesbegeleiders in het leerproces van het gezin.</p> <p><i>Rol van de hulpverlener</i></p> <p>Een nauwe samenwerking met de consulent van het CBJ bij de aanmelding en afronding van de begeleiding.</p> <p>Hulpverleners/dienstverleners die betrokken zijn op het gezin worden eveneens aangesproken over hun zorg, reden tot aanmelding of doorverwijzing en mogelijke inzet.</p>
Eigen Kracht-conferentie	<p>Begeleiding door een onafhankelijke coördinator, gevormd door een driedaagse opleiding. Vanuit de visie van actief burgerschap hecht EKC veel belang aan het vrijwilligersstatuut van de coördinator.</p> <p><i>Rol van de hulpverlener</i></p> <p>De hulpverlener faciliteert zodat de cliënt zelf een plan kan opstellen.</p> <p>De cliënt heeft de regie in handen maar kan voor het delen van het plan professionele hulp inschakelen. EKC beoogt informele hulp zoveel het kan en een tandem met professionele hulp waar nodig.</p>



## Vergelijking tussen methoden van krachtgericht werken ingezet in de jeugdhulp

Familie Netwerkberaad	<p>Elke hulpverlenende dienst kan een familienetwerkberaad opstarten, voor zover zij een coördinator aanstellen die het proces begeleidt en die bij voorkeur niet de hulpverlener van het gezin is.</p> <p><i>Rol van de hulpverlener</i></p> <p>De hulpverlener brengt de methode tot bij de cliënt. Hij geeft informatie bij de start van het familieberaad en ondersteunt bij de uitvoering indien de familiegroep dit wenst.</p>
Hergo	<p>Het proces wordt begeleid door één of twee moderatoren.</p>
Netwerk Leerrecht	<p>De leerrechtbegeleider als facilitator en begeleider.</p>
Persoonlijke Toekomst Planning	<p>Proces wordt ondersteund door twee facilitatoren: een betaalde medewerker van P.L.A.N. vzw (enkel in de startfase) en een vrijwilliger uit de buurt die een opleiding volgde.</p> <p><i>Rol van de hulpverlener</i></p> <p>In principe is er geen professionele hulpverlener betrokken, maar dit kan als de centrale persoon dit wenst. Belangrijk is duidelijk te maken of de professionele hulpverlener dit engagement opneemt ten persoonlijke titel of vanuit zijn functie/opdracht.</p>
Signs of Safety	<p>De methode wordt toegepast door de hulpverleners betrokken bij het begeleidingsproces.</p> <p><i>Rol van de hulpverlener</i></p> <p>Er is een verschuiving van verantwoordelijkheid die sterker gelegd wordt bij de cliënt en zijn omgeving. Samenwerking tussen hulpverlener en cliënt: de hulpverlener is deskundig en behoudt de regie over het proces maar vermijdt de expertpositie en maakt ruimte voor de krachten en de creativiteit van de cliënt en zijn context.</p>



### 3.5. Randvoorwaarden

#### A. Randvoorwaarden voor de deelnemers

Columbusproject	Er moet binnen het aangemelde gezin minstens één persoon bereid zijn mee te stappen in het Columbusproject. De veiligheid van geen van de betrokkenen mag bedreigd zijn. Het gaat om een nieuwe, recente aanmelding.
Eigen Kracht-conferentie	De vrijwillige instemming van de cliënt is een voorwaarde. Indien het gaat om een dossier van de bijzondere jeugdhulp moeten de beperkende voorwaarden duidelijk zijn. Kosten voor de conferentie.
Familie Netwerkberaad	De vrijwillige instemming van de cliënt is een voorwaarde. Er moet een minimum aan netwerk bestaan dat voldoende sterk is en de problemen van de cliënt erkent.
Hergo	Er zijn drie noodzakelijke inhoudelijke criteria voor hergo kan starten: <ul style="list-style-type: none"><li>- Er is nood aan herstel</li><li>- De dader wil verantwoordelijkheid opnemen</li><li>- Voor de deelnemers is het proces duidelijk en doorzichtig.</li></ul>
Netwerk leerrecht	Jongeren nemen op vrijwillige basis deel aan de begeleiding. Zij willen zelf tot actie overgaan.
Persoonlijke Toekomst planning	De hulpvrager moet zelf nood hebben aan een plan. Beperkte kost voor een reeks van samenkomsten.
Signs of Safety	Geen



**B. Randvoorwaarden voor voorziening of dienst**

Columbusproject	Alle medewerkers van het Columbus-project volgen een uitgebreide en geprotocolleerde training over positieve heroriëntering. Voor de betrokken CBJ's wordt een vorming georganiseerd.
Eigen Kracht-conferentie	Training van hulpverleners Beschikken over een onafhankelijke Eigen Kracht coördinator die de vorming gevolgd heeft. Organisatie van de coördinatoren en inhoudelijke coaching van de coördinator door een dragende organisatie.
Familie Netwerkberaad	Een coördinator kunnen vrijstellen. Vorming binnen de dienst.
Hergo	Een hergo is tijdsintensief. Het is nodig dat de directie en het lerarenkorps voldoende geïnformeerd worden over de doelstelling, het verloop, de mogelijkheden en consequenties van deze nieuwe aanpak. Beschikken over een begeleider die de vorming heeft gevolgd.
Netwerk leerrecht	Het CLB moet betrokken worden in het proces.
Persoonlijke Toekomst Planning	Er worden enkel netwerkgroepen opgestart bij mensen die niet in een residentiële setting verblijven. Organisatie en vorming van de vrijwillige begeleiders door een dragende organisatie.
Signs of Safety	Drie-daagse vorming voor alle hulpverleners. Supervisie en intervisie tijdens de implementatie van de methode.





## 4. Vergelijkende thematische analyse van de 7 methoden

De 7 bestudeerde methoden worden reeds toegepast in de sectoren, behorend tot de integrale jeugdhulp. De rode draad in hun aanpak is het krachtgericht, netwerkversterkend en verbindend werken.

Hiermee sluiten ze aan op de krachtlijn 'vermaatschappelijking van de zorg' binnen het nieuwe decreet integrale jeugdhulp. Om de vermaatschappelijking van de jeugdhulp en het versterken van de eigen krachten van de cliënt en zijn omgeving in de toekomst te realiseren, voert het beleid een prospectie naar aangepaste methoden die jeugdhulpverleners kunnen inzetten bij de exploratie en versterking van de eigen krachten van gezinnen. Ondanks de gemeenschappelijke basis herkennen we bij de verschillende methoden eigen accenten, doelstellingen en processen.

In dit deel willen we nagaan op welke wijze de bestudeerde methoden kunnen bijdragen aan de vermaatschappelijking van de jeugdhulp. We bekijken in eerste instantie hoe ze inzetten op de vertaling van de gemeenschappelijke visie en vervolgens bestuderen we hoe ze zich tegenover elkaar positioneren. We trachten op die manier zicht te krijgen op de verschillen, overlappingsen en complementariteit van de modellen.

### 4.1. Een gemeenschappelijke visie op jeugdhulp.

Uit het eerste hoofdstuk blijkt dat 'vermaatschappelijking van de zorg' een begrip is dat vele invullingen krijgt. Het vraagt echter een grondige verschuiving binnen het zorgsysteem om de verbinding tussen jongeren of gezinnen met een ondersteuningvraag en de samenleving te bewaren of te versterken. Dit vereist nieuwe vormen van samenwerking tussen sectoren in de jeugdhulp en vooral een sterke betrokkenheid van het sociale netwerk. Wat de geanalyseerde methoden bindt, is deze vernieuwde kijk op de jeugdhulp.

De methoden vinden elkaar in drie basisprincipes :

1. de regie voor het begeleidingstraject wordt sterker bij de hulpvrager gelegd.
2. het overdragen van de regie is niet mogelijk zonder het geloof in de krachten en mogelijkheden van de hulpvrager. Krachtgericht werken is een basisprincipe.
3. het appel op en versterken van een netwerk rond de hulpvrager is essentieel.

Deze gezamenlijke basis wordt door de methoden vanuit een verschillend kader ingevuld.

#### 4.1.1. De hulpvrager blijft (mede-)eigenaar van de vraag en van het oplossingsproces.

In een klassiek hulpverleningsproces staat de diagnose centraal als start van een behandelingsplan. Deze werkwijze is reeds bepalend voor de hulpverleningsrelatie. Ook mits ruime inbreng van de hulpvrager blijft het de hulpverlener die als expert de diagnose stelt en het behandelingsplan aanstuurt.

**Bij elk van de bestudeerde methoden wordt de oplossing voor de hulpvraag in de eerste plaats gezocht en geplaatst bij de hulpvrager en zijn netwerk.**



## Vergelijking tussen methoden van krachtgericht werken ingezet in de jeugdhulp

Het gezin en de minderjarige blijven (of worden opnieuw) eigenaar van hun hulpvraag en sturen mee het traject naar een mogelijke oplossing. Alle methoden zijn erop gericht om de hulpvrager te ondersteunen in deze zoektocht. Hierdoor wordt de gangbare werkwijze en machtsverhouding in het klassieke hulpverleningsproces omgekeerd. Hulpvragers zijn niet langer enkel drager van een probleem maar worden ook zelf aanbrengrers van de oplossing. Hun positie verandert van een 'afhankelijke hulpvrager' naar een 'actieve opdrachtgever' die samen met de hulpverlener het traject bepaalt.

Maar ook de rol van de professional wordt verschoven van expert naar ondersteuner van de hulpvrager en diens netwerk.

Hoe dit gebeurt en op welke manier de cliënt daarin begeleid wordt, verschilt van methode tot methode.

- Bij *PTP, EKC, Familienetwerkberaad en Hergo* tekent de hulpvrager met zijn netwerk zelfstandig een begeleidingsplan uit. Het is de hulpvrager die samen met het netwerk of ondersteuningsfiguren bepaalt welke weg er best bewandeld wordt. In deze methoden neemt de hulpverlener niet deel aan het proces om het oplossingstraject uit te tekenen. De inbreng van de professional wordt herleid tot het scheppen van de juiste omstandigheden om een gesprek te laten plaatsvinden en het helpen van de familie om het eigen plan uit te voeren indien zij dat wensen.

Specifiek voor de jeugdzorg blijft de aandacht voor veiligheid en welzijn van kinderen. In elke methode bewaakt de procesbegeleider de haalbaarheid van het traject. De maatschappelijke verantwoordelijkheid van de begeleidende dienst maakt dat in verontrustende situaties een voorwaardelijk kader wordt gegeven waarbinnen de hulpvrager deze regie kan krijgen.

- Bij *SOS, Columbus en Netwerk leerrecht* wordt de regie niet volledig bij de hulpvrager gelegd maar wordt uitgegaan van een sterke samenwerking waarbij de begeleider samen met de jongere, het gezin en bij voorkeur samen met het netwerk een begeleidingstraject uittekent. Elke methode hanteert specifieke technieken om de inbreng en de sturing door de hulpvrager te maximaliseren. Bij het Columbusproject ligt het accent op de basishouding van de begeleider die de hulpvragers stimuleert om de eigen verantwoordelijkheid over de hulpvraag op te nemen. Bij SOS wordt dit ondersteund met verschillende instrumenten die de hulpvrager toelaten om zelf zijn vraag te formuleren en de zoektocht naar oplossingen te faciliteren. Netwerk leerrecht maakt gebruik van ronde tafels (vergelijkbaar met EKC en familienetwerkberaad) om de begeleiding op te enten.

De visie om de regie terug bij de cliënt en zijn context te leggen, sluit aan bij methodische principes van vraaggestuurd en participatief werken.

### **Vraaggestuurd werken:**

**Als de hulpvrager met zijn netwerk het plan voor een oplossing kan uittekenen dan bepaalt hij ook voor welke aspecten en met welk doel hij ondersteuning van een professionele hulpverlener vraagt.**

Vraaggericht werken is geen nieuw begrip maar werd in het verleden al te vaak ingevuld vanuit een aanbodgerichte benadering. Het accent lag bij het verruimen, verbreden en verduidelijken van het aanbod zodat er meer mogelijkheden waren om op de vraag van de hulpvrager in te spelen.



## Vergelijking tussen methoden van krachtgericht werken ingezet in de jeugdhulp

De krachtgerichte visie van de beschreven methoden focust op het ondersteunen van de hulpvrager zodat deze zijn vraag duidelijk en gericht kan formuleren naar de professionele hulpverlener. Daardoor kan de hulpverlener gericht op de omschreven nood ingaan.

Het gaat om een herpositionering van de hulpverlener: een evolutie van het aanbieden van een hulpverleningsproces naar het gericht ingaan op een vraag in een oplossingstraject.

- Bij *Eigen Kracht-Conferentie, Familienetwerkberaad en Persoonlijke Toekomstplanning* krijgt dit 'vraaggestuurd werken' een centrale plaats *in het proces*.  
Aangezien cliënten met hun netwerk, in een gesloten overleg zonder hulpverleners, het plan uitwerken, kunnen zij bepalen voor welke aspecten van de hulpvraag zij professionele ondersteuning nodig hebben en welke ondersteuning dit kan zijn. De samenkomsten zijn een essentieel instrument voor een vraaggestuurde werking.
- Bij *SOS, het Columbusproject en Netwerk Leerrecht* zit het 'vraaggestuurde' ingebouwd in de begeleiding die men biedt.

Bij het Columbusproject zet men in op 'het vormen van mensen' zodat zij opnieuw verantwoordelijkheid kunnen opnemen in het oplossen van of omgaan met hun levensvragen. De betrokkenen worden door de begeleider op hun verantwoordelijkheid aangesproken. Zij worden gestimuleerd om zelf die zaken op te nemen die in hun eigen mogelijkheden liggen. Het kerngezin wordt gesteund om tot de essentie van de vraag te komen en indien nodig vraaggericht naar de professionele hulp te stappen.

SOS brengt nieuwe aspecten in de samenwerkingsrelatie tussen hulpverlener en cliënt waarbij de verantwoordelijkheid meer gelegd wordt bij de cliënt en zijn omgeving. De cliënt en zijn netwerk worden effectief aan het werk gezet.

De begeleider van Netwerk leerrecht toetst de stappen die samen met de jongeren gezet worden voortdurend aan de wensen van de minderjarigen en zijn netwerk in rondetafel gesprekken.

### **Participatie:**

In alle methoden zien we een ander uitgangspunt van participatie aan het hulpverleningsproces dan bij de gangbare hulpverlening. Waar participatie vaak wordt ingevuld als deelname van de cliënt aan een overleg, georganiseerd vanuit de hulpverlening, zien we dat bij de 7 geanalyseerde methoden de cliënt met zijn netwerk centraal staat en het aan de hulpverlener is om te participeren aan het traject dat zij zelf uittekenen.

- In *PTP, EKC, Familienetwerkberaad en Hergo* wordt dit ingebouwd in het proces. De procesbegeleiders faciliteren, hulpverleners worden gevraagd voor het aanbrengen van informatie, maar het plan wordt in een overleg tussen cliënt en netwerk opgesteld. De hulpverlener participeert aan een proces gedirigeerd door de hulpvrager en zijn netwerk.  
Ook *Netwerk leerrecht* maakt gebruik van overlegtafels om de zoektocht naar een goed aanbod vooral door de jongere en het netwerk te laten bepalen. In deze methode is de starten vanuit overlegtafels een uitgangspunt maar het ontbreken ervan is geen breekpunt voor het opzetten van de begeleiding.



- Bij *SOS en Columbus* wordt de participatiegedachte als een element in het vormings- en begeleidingswerk ingebouwd. In het Columbusproject worden cliënten meegenomen in een groeiproces naar meer zelfbeslissingsmogelijkheden.  
Bij *SOS* worden de cliënten - en met hen het netwerk- uitdrukkelijk gehoord en consequent actief betrokken bij de besluitvorming.

#### 4.1.2. Krachtgericht werken

**Als de regie over de hulpvraag of het eigen leven bij de cliënt en diens netwerk wordt gelegd dan kan men niet anders dan *empowerent en krachtgericht werken*.**

In de eerste plaats moet de hulpverlener vertrouwen hebben in de krachten en mogelijkheden van de mensen en het sociale netwerk om afstand te kunnen doen van zijn vertrouwde expertenrol. Het ondersteunen, aanspreken van en zoeken naar de krachten van de cliënt en zijn netwerk is een gemeenschappelijk kenmerk van de methoden.

Het doel van de krachtenbenadering is het opsporen en mobiliseren van krachtbronnen zowel in het individu als in zijn omgeving. De focus ligt op het functioneren van sociale systemen eerder dan op de persoonlijke tekorten. Dit betekent dat deze sociale systemen inspanningen moeten leveren om de ontplooiingskansen van de doelgroep te vergroten (Van Regemortel, 2006). M.a.w. de persoon wordt niet enkel gezien als de drager van het probleem maar vooral ook als aandrager van mogelijkheden voor de oplossing. Daarom moeten de krachten van de persoon en zijn netwerk zichtbaar worden gemaakt.

In sommige methoden wordt dit opgenomen in de visie en de theoretische kaders:

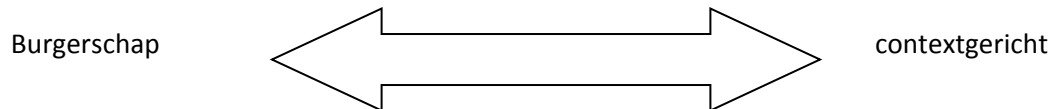
- Bij de *positieve heroriëntering* in het *Columbusproject* spreekt men indien nodig op een confronterende manier de cliënten aan op hun verantwoordelijkheid en op hun mogelijkheden om zelf met hun levensvragen om te gaan. In de eerste fase worden de direct betrokkenen bij de hulpvraag bevroegd op hun beleving en invulling van de situatie maar er wordt ook met de cliënten gezocht naar de krachten in het gezin om met de situatie zelf aan de slag te gaan voor er doorverwezen wordt naar professionele hulp.
- *Het oplossingsgericht werken* bij *SOS* vertaalt zich in de eerste plaats in de basishouding van de begeleider die uitgaat van een positieve en toekomstgerichte manier van denken over de gezinnen en hun veranderingskansen. Vanuit deze basishouding ziet men de cliënt als een competente actor die kan bijdragen aan het vinden van oplossingen. Vanuit deze basishouding brengt men de krachten van cliënten ook naar boven.

In de andere methoden (*PTP, EKC, FNB en Hergo*) is krachtgericht werken als een evidentie in het proces ingebouwd. Men laat de cliënt en diens netwerk vanuit de eigen krachten en mogelijkheden een ondersteuningsplan opstellen.

### 4.1.3. Betrekken van de nabije omgeving van de cliënt.

**Bij de regieverstrekking aan de hulpvrager en het versterken van zijn krachten en oplossingsmogelijkheden, is het verbreden van het draagvlak voor de persoon nagenoeg een voorwaarde.**

Als het doel van de krachtenbenadering het mobiliseren van krachtbronnen in het individu en in zijn omgeving behelst, dan moet die omgeving ook actief worden betrokken. Het verbreden van de zorg naar de omgeving van de cliënt vormt tevens het uitgangspunt van de ‘vermaatschappelijking van de zorg’. Het voorkomen of verminderen van professioneel ingrijpen gebeurt o.a. door de omgeving te mobiliseren. Ook dit derde basisprincipe wordt door de verschillende methoden benadrukt. Bij de concrete invulling van dit basisprincipe treedt een grotere variatie op; gaande van ‘de verantwoordelijkheid en gedragenheid van de ruime gemeenschap in de visie van ‘community-building en het burgerschapsmodel’ tot ‘het aanzetten van de cliënt om zijn direct netwerk mee te betrekken in de zoektocht naar ondersteuning’.



- *PTP* vertrekt vanuit een ‘zorgend burgerschap’. Met die visie richten zij zich naar de totale samenleving vanuit het geloof dat iedereen kwetsbaar is en zorg nodig heeft en hier dan ook op kan en wil aangesproken worden. Vanuit dit uitgangspunt wordt het belang van een ‘ondersteunende gemeenschap’ benoemd. Als het direct gekende netwerk van de persoon onvoldoende draagkracht heeft, dan wordt er ook breder uitgekeken naar de nabije omgeving om dit netwerk te versterken. De zorg voor hett netwerk en de begeleiding van de steungroep wordt opgenomen door een vrijwilliger.
- Ook *bij EKC* start men vanuit het *burgerschapsmodel*. Rond het kerngezin wordt gezocht naar een zo breed mogelijk netwerk dat ondersteunend kan werken. Daarbij wordt de begeleiding opgenomen door een burger die als onafhankelijke coördinator het proces faciliteert.
- In het gelijkaardig model van *Familienetwerkberaad* wordt eveneens een ruim netwerk aangesproken. Er worden zoveel mogelijk mensen betrokken die een bijdrage kunnen leveren aan creatieve oplossingen en de draagkracht van het gezin kunnen verhogen. Het kan naast familie en vrienden ook gaan om de directe gemeenschap van de hulpvrager zoals ouders van schoolvriendjes, de schoolgemeenschap op zich, ... Maar ook een netwerk met een beperkt aantal deelnemers heeft kans op slagen als zij de draagkracht kunnen verhogen.
- Bij *Hergo* kijkt men naar *directe ondersteuningsfiguren* voor de personen betrokken bij het conflict. Deze ondersteuningsfiguren dragen mee de verantwoordelijkheid voor het herstel. Daarnaast gaat men er vanuit dat de schade van een incident breder gaat dan de direct betrokken personen (dader/slachtoffer) en betreft men ook een ruimere groep deelnemers.
- *Leerrecht* werkt met overlegtafels om de leefwerelden van de jongere (school, thuis, ...) met elkaar in contact te brengen. Een breed netwerk is een belangrijke ondersteunende factor. Daarom is het



inschakelen van het netwerk een streefdoel maar geen noodzaak om met Netwerk leerrecht te starten.

- Bij de *Signs of Safety-benadering* staat de samenwerkingsrelatie tussen de hulpverlener en het gezin centraal (De Jong & Berg, 2003). Het gezin vormt de centrale partner. Het netwerk wordt aangesproken voor het verhogen van de veiligheid (Signs of Safety) of het bevorderen van het welzijn (Signs of Wellbeing) van de kinderen. Het aanspreken van het netwerk gebeurt in dialoog tussen hulpverlener en cliënt. De cliënten brengen steunfiguren aan die hen kunnen helpen, de hulpverlener evalueert met hen of deze steunfiguren kunnen bijdragen aan de veiligheid van de kinderen. Het netwerk betreft familie: grootouders, ooms, tantes, tot burens, school, vrienden, enzovoort.
- De begeleiding in het *Columbusproject* focust op de direct betrokkenen (meestal het kerngezin) en stelt de verbondenheid tussen deze personen centraal. Het is de bedoeling om het gezin opnieuw met elkaar te verbinden, in functie van de verantwoordelijkheid ten aanzien van de kinderen. Het engagement van elke betrokken partij wordt vastgelegd. Op die manier wordt gezamenlijk gezocht om het samenleven terug te optimaliseren.

#### 4.1.4. Gezamenlijke basisprincipes voeden de invulling van de nieuwe jeugdhulp.

De gemeenschappelijke basisprincipes in de verschillende methoden oriënteren de jeugdhulp naar meer vraaggestuurde, cliëntgerichte en netwerkversterkende interventies. Zij herschikken de posities van de betrokkenen in het hulpverleningsproces.

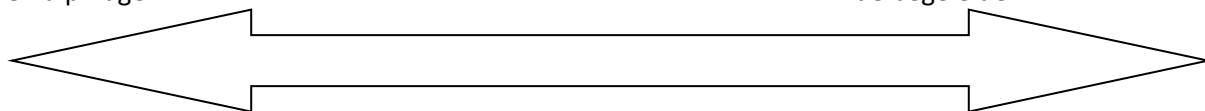
- De regie en de verantwoordelijkheid komt bij anderen te liggen. De cliënt blijft eigenaar van zijn vraag en bepaalt mee het traject dat wordt afgelegd in de begeleiding.
- Er worden andere spelers betrokken. Naast de hulpverleners nemen ook anderen deel aan het begeleidingstraject, gaande van de samenleving tot de directe omgeving van de hulpvrager.
- De hulpverlener krijgt een andere rol. Hij doet afstand van de expertenrol en neemt op een ondersteunende wijze deel aan het proces van de hulpvrager.

Aan deze gezamenlijke uitgangspunten geven de verschillende methoden wel een eigen invulling. Wat betreft de regie van de cliënt, de rol van de hulpverlening en het betrekken van het netwerk kunnen de methoden op een continuüm geplaatst worden.

##### A. Regie bij de hulpvrager:

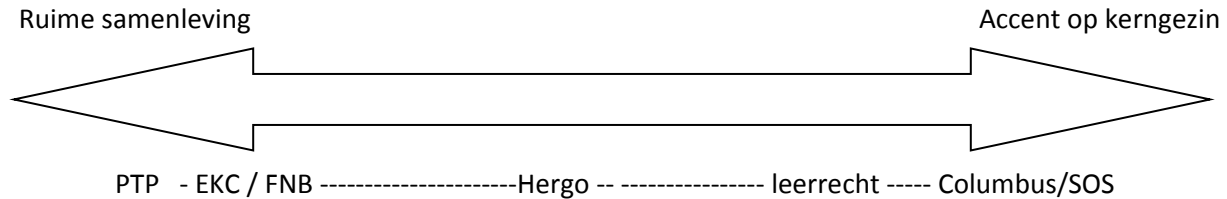
Volledige regie bij de hulpvrager

in samenwerking met de begeleider



PTP - EKC / FNB /Hergo ----- leerrecht ----- Columbus/SOS

**B. Betrekken van het netwerk**



Methoden die zich links op het continuüm bevinden laten ruimte voor eigen regie van de hulpvrager en steunen op een ruimer netwerk. Dit kan voor zover er geen te grote zorg is voor veiligheid van de minderjarige. Op het moment dat dit aanwezig is, worden ook binnen deze methoden voorwaarden gesteld aan de regie.

Columbus en SOS situeren zich in het huidige werkveld juist voor of binnen de meer ingrijpende jeugdhulp. De regie van het hulpverleningstraject wordt niet overgedragen aan de hulpvrager maar gedeeld met de begeleider. De mogelijke verontrusting over de veiligheid van de minderjarige kan hier sterker aanwezig zijn. De directe ondersteuning is gericht naar het kerngezin dat geleidelijk het netwerk kan aanbrengeen.

Hergo en Netwerk leerrecht staan bij het betrekken van het netwerk in het midden van het continuüm. Bij deze projecten speelt het doelgerichte (terug aanhaken op school, herstel realiseren) een primaire rol en wordt het netwerk betrokken voor zover dit kan bijdragen aan deze directe doelstelling.

**4.2. Hoe positioneren de methoden zich tegenover elkaar?**

Bij de bespreking van de gezamenlijke basisprincipes werd reeds duidelijk dat de methoden eigen accenten leggen. Deze verschillen worden bepaald door de andere oorsprong, visie, doelgroep en aanpak. In dit deel willen we de methoden vergelijken vanuit verschillende thema's en onderzoeken waar de verschillen of gelijkenissen kunnen leiden tot complementariteit of overlap.

**4.2.1. De aanleiding en oorsprong van de methodiek.**

**A. De aanleiding voor het inzetten van de methode binnen de jeugdhulp**

De 7 methoden spelen in op het probleem van te snelle instroom en te langzame doorstroom in de huidige jeugdhulpverlening. M.a.w. te veel jongeren komen en blijven hangen in de gespecialiseerde hulp. In de verschillende modellen worden wel eigen accenten en doelen geformuleerd. We kunnen de methoden situeren op drie niveau's.

1. Het beperken van *de instroom* in gespecialiseerde interventies  
Het beperken van de instroom naar meer ingrijpende hulpverlening via het CBJ is de uitdrukkelijke doelstelling van het *Columbus* project.

Het beperken van onnodige instroom in de hulpverlening herkennen we ook bij *EKC, PTP, FNB*. Deze drie methoden geven aan dat het inschakelen van het netwerk en het maken van een eigen plan een meer ingrijpende tussenkomst van de professionele hulp kan voorkomen. Deze projecten



## Vergelijking tussen methoden van krachtgericht werken ingezet in de jeugdhulp

plaatsen zich niet expliciet op een bepaald moment van het hulpverleningstraject. Maar vanuit de doelstelling van vraaggestuurd werken, stellen ze dat het overleg best zo preventief mogelijk wordt ingezet, bij voorkeur voor er van professionele hulp sprake is.

Zo stellen de vertegenwoordigers van EKC dat het goed zou zijn eerst een conferentie te organiseren om van daaruit (vraaggestuurd) de stap naar de professionele hulp te zetten moest dit nodig zijn.

De vertegenwoordigers van PTP spreken van optimale inschakeling bij transitie momenten. M.a.w. door een voorval of omwille van de wens tot verandering kan men familie/vrienden of buurt betrekken bij de ondersteuning van deze veranderende situatie vooraleer de professionele hulp moet ingeschakeld worden. (vb weglopers, overgang naar volwassenheid, ...)

Ook *Hergo* wordt ingezet om een meer ingrijpende maatregel te voorkomen. In een onderwijscontext gaat het om een meer ingrijpende tuchtmaatregel.

2. Het voorkomen van *onnodige of blijvende* hulpverlening.  
*PTP, EKC en FNB* worden ook ingeschakeld om de bestaande hulpverlening af te bouwen door de beslissingen terug in handen te geven van de cliënt en zijn netwerk.
3. In andere methoden tracht men de cliënt en zijn netwerk *meer greep te laten krijgen op het begeleidingsproces of het hulpverleningsproces* door hen mede verantwoordelijk te maken.  
We zien deze invalshoek sterker bij *SOS en Netwerk leerrecht*. Deze methoden worden toegepast bij een doelgroep die nood heeft aan meer ingrijpende hulpverlening of die daarin reeds vertoeft. Netwerk leerrecht biedt nog nuances in verschillende types van hulpvragen maar het gaat vooral om het terug aanhaken van jongeren die niet meer naar school gaan of dreigen uit te vallen. Bij *SOS* wil men eerst de bedreigde veiligheid en het directe welzijn van minderjarigen verzekeren.

### B. Oorsprong van de methodiek

Een aantal modellen zijn gebaseerd op *methoden uitgewerkt in het buitenland*. De concrete aanpak steunt op theoretische en methodische kaders uitgewerkt en getoetst in het buitenland. De uitdaging bij de implementatie zit in de vertalen van de modellen naar de Vlaamse context.

- Familie Conference uit Nieuw-Zeeland en Australië vormen de basis voor EKC, Familienetwerk en Hergo. Deze methode werd in verschillende landen uitgewerkt en getoetst.
- Hetzelfde geldt voor SOS gebaseerd op de methode van Kortdurende Oplossingsgerichte Therapie die in de jeugdbescherming in Australië werd uitgewerkt.
- PTP vindt zijn oorsprong in de methode van Person-Centered planning ontwikkeld vanuit het bedrijfsleven in de VS en Canada. Deze methode is eveneens in verschillende landen uitgewerkt.

Andere methoden zijn *ontwikkeld als antwoord op een nood in de bijzondere Jeugdzorg in Vlaanderen*. Deze methoden spelen in op de specifieke Vlaamse situatie en maken gebruik van verschillende kaders uit bestaande theorieën. De methodiekontwikkeling vindt gaandeweg plaats met de toepassing van de methode.





- Zo is Netwerk Leerrecht gegroeid vanuit de nood in de residentiële settings van de bijzondere jeugdzorg aan een aangepaste begeleiding voor jongeren die uit het onderwijssysteem stappen. Netwerk leerrecht ontstond vanuit de ‘werkgroep dagbesteding’ van het Platform Bijzondere Jeugdzorg (Leuven). Om een antwoord te bieden op het afhaken op school lieten ze zich inspireren door de methodiek van EKC maar er wordt een begeleidingsproces uitgetekend dat inspeelt op de specifieke problematiek in het onderwijs.
- Het Columbus project werkt in op de toenemende instroom, de lange wachtlijsten, de te hoge werkdruk en werklast binnen de CBJ. In dit project werd een eigen methodiek van positieve heroriëntering ontwikkeld die gebaseerd is op verschillende kaders zoals het waarderend onderzoek, het oplossingsgericht werken, het contextueel werken....

### 4.2.2. Visie, theoretische kaders en methodische kenmerken

Zoals we in het eerst punt reeds beschreven, bouwen de 7 modellen gelijkaardige methodische kenmerken in. Het krachtgericht, participatief en vraaggestuurd werken en het betrekken van de context zijn kenmerken die de basis vormen voor de methoden. De verschillen in invulling of plaats die deze methodische kenmerken krijgen, hangen samen met de basistheorieën die in de methoden gehanteerd worden.

Bij *SOS* vormt de *kortdurende oplossingsgerichte therapie* van Shazer een belangrijke basis. Men focust op de krachten van het gezin om toekomstgericht en oplossingsgericht te werken. Deze theorie werkte ook inspirerend voor de ‘*positieve heroriëntering*’ dat in het *Columbusproject* als kader gehanteerd wordt. In combinatie met het waarderend onderzoek wil men maximaal de krachten van cliënten en aanmelders aanspreken.

Naast het krachtgerichte, leggen *EKC*, *FNB* en *PTP* een belangrijk accent op *vraaggestuurd werken*. Door de cliënt met zijn netwerk een eigen plan te laten opstellen, bieden deze methoden een instrument om vraaggestuurd naar de hulpverlening te gaan. De hulpverlening wordt ingeschakeld voor die aspecten die niet door het netwerk kunnen opgenomen worden.

Alle methoden hechten belang aan het betrekken van het netwerk, maar *EKC* en *PTP* kaderen de strategie ruimer vanuit het *burgerschapmodel*, waarbij het bevorderen van de samenredzaamheid door de burgers benadrukt wordt. Dit vertaalt zich naar het betrekken van een breed netwerk als naar de inzet van een vrijwilliger als begeleider van dit netwerk.

*Hergo* vertrekt vanuit het specifieke kader van herstelgericht werken.

### 4.2.3. De context van de methode: type hulpvraag en doelgroep

#### Type hulpvraag

Enkele methoden zijn ontwikkeld *binnen de Jeugdzorg*:

- Het *Columbusproject* beantwoordt aan een nood in de Vlaamse bijzondere jeugdzorg.
- *SOS* heeft zich ontwikkeld in de jeugdzorg in een zoektocht om het welzijn maar vooral de veiligheid van kinderen te waarborgen.



## Vergelijking tussen methoden van krachtgericht werken ingezet in de jeugdhulp

- *Familienetwerkberaad* is gebaseerd op een methode die breed toepasbaar is (vergelijkbaar met EKC) maar is verder uitgewerkt in de pleegzorg en daarom ook sterk verbonden met de jeugdhulp.

Andere methoden zijn inzetbaar voor een brede doelgroep die een vraag naar ondersteuning stelt: we denken aan PTP en EKC.

Netwerk leerrecht en Hergo zijn door de doelstellingen die de projecten vooropstellen verankerd in de onderwijssector. Zij plaatsen zich op het raakvlak tussen onderwijs en welzijn.

### Aanmelding

Het type hulpvraag hangt samen met de wijze waarop vragen tot bij het project of de methode komen.

- *Het Columbusproject* werkt nauw samen met het CBJ en krijgt dossiers van de wachtlijst van het CBJ; SOS is een werkwijze die wordt ingebouwd in de begeleidingshouding van de consultants in het CBJ en de SDJ, maar wordt ook toegepast in een aantal voorzieningen van de BJB.
- Zowel bij EKC als bij PTP en *Familienetwerkberaad* kan de cliënt of betrokkenen bij de cliënt een zaak aanmelden maar op dit moment verloopt de aanmelding toch meestal nog door een professionele hulpverlener.

Wel stellen we vast dat de aanmeldende hulpverlener niet noodzakelijk binnen jeugdzorg gesitueerd is. Zo krijgt opvang vzw voor het opzetten van een FNB o.a. vragen via de sociale dienst van een ziekenhuis, het OCMW, ... VZW Plan krijgt wel rechtstreekse vragen die – misschien gestimuleerd zijn door professionelen- maar via cliënten tot bij hen komen.

- Hergo krijgt de vragen meestal via de school. Voor Netwerk leerrecht kan de vraag aangebracht worden door ouders, jongeren, school ... maar wordt het CLB steeds betrokken als officiële aanmelder.

### Doelgroep

De vooropgestelde doelgroep hangt nauw samen het type hulpvraag waar men met de methode op inspeelt.

De methoden ontwikkeld binnen de *Jeugdzorg richten zich uitsluitend naar minderjarigen en hun gezin*, zij het dat deze doelgroepen op verschillende momenten in het hulpverleningsproces worden aangesproken:

- *Het Columbusproject* richt zich naar minderjarigen en hun gezin op het moment van de aanmelding bij het CBJ voor de start van de begeleiding.
- SOS wordt vooral toegepast in de bijzondere jeugdzorg bij gezinnen waar er zorgen zijn over het welzijn en de veiligheid van de kinderen. Het gaat dan vaak om gezinnen waar er reeds ingrijpende hulpverlening aanwezig is.
- *Familienetwerkberaad* wordt vooral ingezet vanuit de pleegzorg en is gericht naar gezinnen waar opvoeding en opvang in het gedrang komen. De methode moet op zich echter niet gebonden blijven aan deze doelgroep en kan ruimer worden toegepast.



- Ook EKC is inzetbaar voor een brede doelgroep maar heeft zich de laatste jaren vooral toegespitst op het werkdomein van de jeugdzorg.
- PTP is als methode breed inzetbaar wat ook blijkt uit de verschillende domeinen waar deze methodiek toegepast wordt. De grootste doelgroep blijven mensen met een beperking zowel volwassenen als jongeren.
- *Netwerk leerrecht en Hergo* zijn door hun doelstelling gericht op jongeren in een onderwijscontext.

### 4.2.4. Begeleiding en rol van de hulpverlening

Bij de meeste methoden kiest men voor een begeleider die niet de hulpverlener is.

#### Externe coördinator/moderator

Vanuit het theoretische kader van burgerschap, stellen *PTP* en *EKC* dat de begeleiding van de samenkomsten of conferentie moet gebeuren door een onafhankelijke coördinator. Voor *EKC* gaat het om een burger die een opleiding volgde voor de begeleiding van een conferentie. Voor *PTP* wordt, naast de medewerker van Plan die het proces opstart, gezocht naar een vrijwilliger die eveneens een opleiding volgde en het proces (en de volgende samenkomsten) verder kan ondersteunen omdat het verdere ondersteuningsproces ook gedragen moet worden door de bredere gemeenschap.

*Familienetwerkberaad* stelt dat het proces wel kan opgenomen worden door een professionele hulpverlener, hoewel dit best niet gebeurt door de hulpverlener die het gezin opvolgt. Door de betrokkenheid van de hulpverlener zou deze te weinig afstand kunnen nemen en te weinig onafhankelijkheid kunnen bieden naar de cliënten in het zoeken van een oplossing. Anderzijds wordt de kennis en ervaring van de professionele begeleider met de 'vaak kwetsbare doelgroep' en het kunnen rekening houden met de bijzondere context van gezinnen eerder als een meerwaarde gezien. De hulpverlener treedt in een *Familienetwerkberaad* op als procesbegeleider, niet als hulpverlener.

Ook *Hergo* werkt met een externe moderator.

#### Begeleider/hulpverlener van het proces bij de cliënt.

Bij het *Columbusproject* en bij *Netwerk leerrecht* nemen medewerkers van de betrokken diensten de begeleiding van de cliënten op zich. Toch benoemen ook zij dit niet als 'hulpverlening' maar eerder als:

- Bij het *Columbusproject*: ondersteuner / vormingswerker / procesbegeleider omdat de opdracht van de medewerker vooral gericht is op het begeleiden in een eigen leerproces om terug vat te krijgen op eigen levensvragen.
- *Netwerk leerrecht* benoemt de begeleiders als facilitators van het proces die zorgen dat jongeren terug kunnen aanhaken op onderwijs of werk.

Enkel bij *SOS* gaat het om een andere basishouding bij dezelfde hulpverlener die een veranderende hulpverleningsrelatie tot stand brengt.



## 5. Aandachtspunten voor de positie van krachtgerichte methoden in de jeugdhulp.

Op de mini-conferentie gingen we na een presentatie van de theoretische uitgangspunten en de vergelijkende analyse in dialoog met deskundigen die de methoden mee uitdragen in de Jeugdhulp en met beleidsverantwoordelijken van de verschillende departementen en agentschappen betrokken bij de integrale jeugdhulp. De volgende vragen werden aan de deelnemers in de dialooggroepen voorgelegd:

1. Wat is de toegevoegde waarde van de gemeenschappelijke visie binnen de methoden voor de jeugdhulp? Wat is er nodig om de visie te implementeren in de Jeugdhulp?
2. Hoe positioneren krachtgerichte methoden zich in de nieuwe structuur van Jeugdhulp?
3. Welke plaats heeft de methode in een individueel traject in de jeugdhulpverlening? Welke plek geven de methodieken aan hulpverleners/ voorzieningen?
4. Kunnen we via afstemming en samenwerking tussen de methodieken de specifieke krachten versterken?

In wat volgt presenteren we de verwerking van de belangrijkste bevindingen uit deze eerste gedachtenwisseling. We focussen daarbij op de gemeenschappelijke visie en toegevoegde waarde en de voorwaarden tot implementatie van deze visie.

### 5.1. De krachtgerichte benadering vormt de gemeenschappelijke visie en toegevoegde waarde voor de nieuwe jeugdhulp

#### 5.1.1. De toegevoegde waarde voor de jeugdhulp

Uit de vergelijking van de methoden komt de krachtgerichte visie als sterkste gemeenschappelijke basis naar voor. Vanuit de krachten en mogelijkheden van de cliënt en zijn omgeving zoeken naar ondersteuningskansen buiten de hulpverlening werd genoemd als de belangrijkste toegevoegde waarde aan de jeugdhulp. Krachtgericht werken leidt volgens de deelnemers van de miniconferentie o.a. naar:

- de **vereenvoudiging van de hulpvraag**. Door mensen opnieuw eigenaar te maken van hun hulpvraag, krijgen zij de kans om vanuit hun eigen leefwereld en directe noden de eigen prioritaire vragen te formuleren. De multi-probleemanalyse wordt vereenvoudigd tot de essentie van de vraag.  
*“Ik wil veel meer pleiten om naar de kern te gaan. Zodat mensen dat zelf kunnen formuleren. En vanuit die drive, vanuit die eenvoud, wat essentieel is, te vertrekken.”*  
*“De methodieken zorgen ervoor dat de hulp wordt afgestemd op de leefwereld van de cliënten, waardoor het veel gemakkelijker zal worden opgenomen, ook door het gezin of netwerk. De cliënten krijgen de kans om zelf aan te geven wat voor hen nog kan gebeuren, en hoe ze best ondersteund kunnen worden om hulpverlening te doen slagen.”*
- **meer gemotiveerde hulpvragers** die actief deelnemen en sturen in het oplossingsproces. Omdat mensen worden aangesproken op wat hen wel lukt, staan ze minder afhankelijk t.o.v. de hulpverlening.



## Vergelijking tussen methoden van krachtgericht werken ingezet in de jeugdhulp

*“Met die methodiek spreken we mensen ook aan op wat hen lukt. Er zijn een heleboel mensen in de buurt die hen ook kunnen ondersteunen. Een aangeleerde afhankelijkheid van de hulpverlening is niet nodig. Dan hoeven mensen niet het idee te krijgen dat hun handje bij alles moet worden vastgehouden door de mensen die het beter weten.”*

- **naar een nieuwe positie van de hulpverlener en de zorgsector.** De hulpverlener stapt af van de expertenrol en zal zich toeleggen op het krachtgericht handelen, op een faciliterende, stimulerende en ondersteunende rol. De cliënt kan op een meer vraaggestuurde manier gebruik maken van de zorg.

*“Bij het “nieuwe” denk ik niet aan het contextgericht werken, maar eerder aan de positie van de hulpverlener.”*

*“Voor mij is dat de basishouding: of je nu naar een cliënt stapt of naar je vrienden, ouders of kinderen. Het is een algemene houding van kijken naar mensen, van geloof in het eigen kunnen. Dus meer kijken vanuit een gelijkwaardige relatie.”*

*Op wélke hulpverlening ze een beroep willen doen, wordt op deze manier veel meer door de cliënt zelf gestuurd. Terwijl in het professionele hulpverleningscircuit voornamelijk het aanbod domineert: “Wij hebben dat te bieden dus jij als cliënt zal dat wel nodig hebben”. Krachtgerichte methoden daarentegen proberen ervoor te zorgen dat de cliënt heel specifiek kan aangeven welke soort hulpverlening hij/zij wil krijgen. De plaats van hulpverlening in de chronologie is van groot belang. Eerst gaat men kijken naar de kracht van de mensen, vervolgens naar de kracht in de context, en pas daarna krijgt hulpverlening een plaats.*

### 5.1.2. De voorwaarden tot implementatie van het krachtgericht werken.

Om de krachtgerichte visie te implementeren in de jeugdhulp is er nood aan een vertaling op verschillende niveaus.

#### A. Vertaling in de basishouding van de hulpverlener

Hulpverleners moeten binnen de dagelijkse werking doordrongen zijn van een krachtgerichte benadering zodat:

- de hulpvraag niet te snel wordt overgenomen;
- de hulpvragers minder afhankelijk worden van de hulpverlening;
- en de krachten van de cliënt en diens omgeving optimaal kunnen ingezet worden.

*“In het beste geval, doordat er lang genoeg krachtgericht ingezet wordt, worden mensen mondiger en gaan ze ook mee de verbinding maken. Wat ze nu vaak niet doen of niet meer doen.*

*Dat is inderdaad een heel belangrijk element: als elke hulpverlener op die manier werkt, spreken we niet meer van overdracht en continuïteit die door hen gerealiseerd wordt, maar dan zit dat in de werking. Dan zit de regie bij de cliënt.”*



## Vergelijking tussen methoden van krachtgericht werken ingezet in de jeugdhulp

*“We hebben een oefening gedaan bij onze dienstverleners: “Waarom denk je nu als je werkt rond gezinnen en je merkt dat ze ondersteuning nodig hebben?” Voor gezinnen denken ze automatisch aan hulpverlening maar als ze zelf ondersteuning zouden nodig hebben dan zoeken ze het liefste in hun eigen netwerk. Dat is nog het werkpunt bij ons: waarom slagen we er niet in om onze dienstverleners de klik te laten maken om ook te denken voor de gezinnen zoals zij zelf zouden denken voor zichzelf. Heel snel zetten we daar de hulpverleners en dienstverleners in.”*

Om dit te realiseren is er in de jeugdhulp nood aan:

### **a. Vorming bij hulpverleners over de basishouding.**

Krachtgericht werken en de regie zoveel mogelijk bij de hulpvrager laten, moet een basishouding worden van de hulpverlener opdat de krachtgerichte methoden ook kunnen werken. Op dit moment durven of kunnen hulpverleners vaak het proces nog niet overlaten aan de cliënt.

Deze vorming kan gestimuleerd worden *vanuit het beleid* maar moet ook opgenomen worden door de voorzieningen. Het is belangrijk dat voorzieningen kritisch kijken naar de eigen werking en de invulling van de hulpverlening. *Voorzieningen moeten daarop aangesproken worden.*

Tenslotte wordt er ook *naar de opleidingen* voor zorg- en hulpverleners gekeken. Het is belangrijk dat hier de basis voor het krachtgericht werken wordt gelegd.

Een voorbeeld van het vormen op verschillende niveaus vinden we bij de doelstellingen in het Columbusproject dat zowel op macroniveau (de samenleving), op mesoniveau (de voorzieningen) als op microniveau (relatie met de hulpvrager) doelstellingen formuleert.

### **b. Methoden die hulpverleners hierbij ondersteunen.**

Zoals ook in de krachtlijnen bij het decreet wordt vermeld, moeten de hulpverleners beroep kunnen doen op aangepaste methoden om hen te helpen de eigen krachten van gezinnen te exploreren en zo nodig te versterken.

Er is nood aan methoden op twee niveaus:

- Tools om in de eigen hulpverlening het krachtgericht werken gestalte te geven.

Als krachtgericht werken de basishouding wordt, dan moet men dit ook kunnen hanteren in de dagelijkse werking.

Op dit moment zien we dat *SOS* reeds op deze wijze wordt geïntroduceerd bij de consulenten en bij een aantal voorzieningen van de bijzondere jeugdzorg. De *SOS* methode die vooral gericht was op de veiligheid van kinderen wordt verbreed met *Signs of Wellbeing* waarbij de aandacht verruimd wordt naar welzijnsaspecten bij het gezin. In de jeugdzorg blijft de verontrusting voor de veiligheid voor kinderen een belangrijk item en dit vormt vaak ook een voorwaarde om te kunnen overstappen naar andere hulpverleningsvormen of externe krachtgerichte methoden zoals *EKC* of *Columbus*. *SOS* blijkt een krachtgerichte methode die hanteerbaar is in situaties waar een grote verontrusting bestaat.

*De positieve heroriëntering* is een begeleidingsvorm die zich nu plaatst voor de toegangspoort van het CBJ. De vraag is of deze visie ook kan overgedragen worden als basismethode naar de ruime



hulpverlening. Vanuit de dialooggroep komt de suggestie om vooral bij crisissituaties of bij een eerste dringende vraag deze methode te hanteren.

Het werkveld heeft nood aan krachtgerichte methoden die kunnen inspelen op een directe nood. Het principe van 'nabijheid' bij de positieve heroriëntering biedt een antwoord. Door snel en intensief in te spelen op een vraag – bijvoorbeeld uitputting van moeder door huilbaby - kunnen ernstigere problemen voorkomen worden.

*Familienetwerkberaad* wijst op het belang van de eigen beslissing van de hulpvrager en diens netwerk en kan als eerste stap in een hulpverleningsproces genomen worden. De vertrouwde relatie met de dienst en het niet direct overdragen naar een andere dienst kan de ondersteuning versnellen.

- Externe diensten die met een specifieke invalshoek krachtgerichte trajecten kunnen opzetten. Startend vanuit het behoud van de regie over de hulpvraag mogen we de zorg niet beperken tot de zorgsector maar moet ook de ruime omgeving en de samenleving betrokken worden. Vanuit die visie is het belangrijk om sommige situaties over te dragen aan methoden die buiten de hulpverlening staan.

### c. Kennis over deze methoden

Opdat hulpverleners deze methode kunnen toepassen, moeten zij ook voldoende kennis hebben over de toepassing, toegangswegen, voorwaarden (zie verder punt 2). Vooral de criteria voor de keuze tussen methoden moeten duidelijk zijn.

## B. Een andere houding bij de hulpvrager

De hulpvrager moet terug hersteld worden in zijn kracht. Hiervoor is nood aan responsabilisering van de hulpvrager voor de eigen hulpvraag.

### Voorwaarden

- a. De hulpvrager wordt hiervoor ondersteund door de samenleving en de zorgsector.
- b. De hulpvrager weet dat en waar hij deze ondersteuning kan krijgen.
- c. Deze ondersteuning wordt dichtbij en toegankelijk georganiseerd.

*“Wat ik denk is dat er heel lang ingezet is op het ondersteunen van de hulpverleners om krachtgericht te gaan werken en dat er nu ook gelet wordt op hoe de gezinnen te ondersteunen. Mensen weten niet meer hoe dat moet; dat is een hele geschiedenis van hulpverlening die van bovenaf komt die daaraan voorafgaat. Ook daar begint nu oog voor te komen dat er daar ook iets moet gebeuren om dat überhaupt mogelijk te maken.”*

*“We mogen het ook niet allemaal naar ons trekken. Het oplossingsgericht zit ook in onze cliënten; zij vragen dat we hun problemen oplossen. Zij komen naar ons en vragen: “Jij moet mij de oplossing geven.” Het zit in het dubbele luik.”*



### C. Een ondersteunende samenleving

Vermaatschappelijking van de zorg is een proces dat idealiter twee richtingen uitgaat. Enerzijds zijn er veranderingen in de zorg nodig: een aantal van de methoden verkregen reeds een plaats en konden hun meerwaarde aantonen. Anderzijds moeten ook veranderingen in de samenleving gestimuleerd worden, om een systeem van ondersteuning ruim beschikbaar te maken.

De ondersteuning kan ingebouwd worden in de organisatie van de basisvoorzieningen. Een goede afstemming tussen kinderopvang en opvoedingsondersteuning op het lokale niveau kan reeds veel zorgen voorkomen.

*“In welke mate wordt het lokale niveau daarin betrokken? De gemeenten? Omdat je op dat niveau ook heel wat kan doen op de nulde lijn. Zonder dat je daar moet gaan spreken over het inzetten van methoden. Ik denk bijvoorbeeld in de eigen gemeente, dat zijn simpele dingen maar heel efficiënte zaken: iemand die een vakantieaanbod heeft die gaat spreken met de opvang om te kijken wanneer zijn jullie gesloten om dat op elkaar af te stemmen zodanig dat de ouders daar ook verder in ondersteund worden. Want dat dat toch ook heel effectief is aan ondersteuning zonder dat het die term heeft, zonder dat het moet ingezet worden zodat het structureel op lokaal niveau al een stuk vormgegeven wordt. “*

Daarnaast kan worden ingezet op ‘community building’ of het bij elkaar brengen van mensen. Niet met het oog op een goedkopere vorm van ondersteuning dan deze van de professionele zorg. Het gaat om de inhoudelijke meerwaarde dat men een beter leven heeft als men wordt omringd door mensen om zich heen. Methoden en strategieën die verbinden en verschillende mensen en groepen samenbrengen hebben daarin een grote meerwaarde. Het blijkt immers onvoldoende om zich te beperken tot veranderingen in de zorg en hulpverlening.

VZW Plan zet daarom ook, naast de methode van persoonlijke toekomstplanning, in toenemende mate in op de ‘burgerzorg’ en het sensibiliseren van de ruime samenleving in het opnemen van een zorgende en ondersteunende rol naar kwetsbare mensen. Ook Eigen Kracht-conferenties bouwen op de ondersteuning door burgers via de onafhankelijke coördinatoren.

Bij HERGO herkennen we deze visie in de verruiming naar herstelgericht denken in het onderwijs. Ook hier wordt de verantwoordelijkheid voor het voorkomen van de escalatie van problemen reeds vroeger in de onderwijs sfeer geplaatst.

*“Uiteindelijk levert ‘community building’ een sterke meerwaarde aan alle methoden, en is het een opdracht voor beide circuits. Voor professionelen is de opdracht om allerlei manieren te zoeken om met netwerken mee aan de slag te gaan waarbij de cliënt centraal staat, en op het tempo van de cliënt. Daarnaast dient erkend te worden dat er eveneens nood is aan een circuit van vrijwilligers, maatschappij en ‘community building’. Hierbij zijn professionelen niet de meest aangewezen personen, omdat dit ervoor zorgt dat men opnieuw in een ander circuit verzeilt, wat niet de bedoeling is. ‘Community building’ zou erkend en gesubsidieerd moeten worden, maar mag zeker niet worden overgenomen door professionelen. Het is geen of/of situatie, beide circuits moeten elkaar aanvullen en versterken.”*





## 5.2. Nood aan bekendmaking van ondersteunende methoden

Maar hoe vindt de hulpvrager de weg naar deze ondersteunende methoden? Waar kan hij de vraag stellen om zijn hulpvraag te helpen verduidelijken? Hiervoor moeten de verschillende methoden en ondersteunende diensten de nodige bekendheid krijgen.

### 5.2.1. Bekendmaking aan de (potentiële) hulpvrager.

Als de hulpvrager zelf moet kunnen bepalen welke dienst best aansluit om hem en zijn netwerk te ondersteunen in het opzetten van een oplossingsproces dan moet hij ook weten hoe hij tot bij deze dienst kan komen.

Enkele deskundigen pleiten voor een rechtstreekse bekendmaking om de mogelijke filter door de hulpverleners te vermijden. Mits een goed overzicht kan de hulpvrager dan zelf aangeven welke weg hij verkiest.

Naast de praktische argumenten (Wat is het beste kanaal om ook de meest kwetsbare doelgroepen te bereiken? Hoe vaak, hoe breed en hoe rechtstreeks moet de informatie tot in de huiskamers van burgers gebracht worden?), zijn er ook inhoudelijke aspecten die in overweging moeten genomen worden. Kunnen we van de burger verwachten dat hij zelf op de hoogte is van alle mogelijkheden van gepaste ondersteuning als zelfs de hulpverleners vaak hun weg verliezen in het gevarieerde aanbod? Vooral bij mensen in een directe noodsituatie ontbreekt vaak de energie, de kennis en de mogelijkheid om zelf een zoektocht te starten. Ondersteuning om tot het uittekenen van een proces op maat te komen, dringt zich op. Mensen in een kwetsbare situatie, kunnen door gidsende professionals in hun kracht gezet worden. We spreken daarom ook liever van dialooggestuurde i.p.v. vraaggestuurde zorg.

Er is nood aan een duidelijk informatief overzicht van informatie, zodat de hulpvrager zelf de eerste beslissingen kan nemen. Bovendien kan een directe ondersteuning bij voorbeeld in de toegangspoort, hem bij deze zoektocht helpen. Het dienstenondersteuningsplan bij VAPH en de opvoedingswinkels zijn inspirerende voorbeelden. Ook hulpverleners – vooral op de eerste lijn - zullen een rol als toeleider blijven opnemen.

*“Als de hulpverlener de methodiek inschakelt dan gaan ze weer overpakken en doorschuiven. Als de hulpverlener het niet wilt overnemen dan moeten alle hulpverleners gedocumenteerd zijn over wat ze aan de cliënten kunnen aanbieden. Want het is ook niet de bedoeling om de mensen te overdonderen met informatie. Maar hoe breng je het aan? Het vraagt veel uitleg naar cliënten toe die er eigenlijk niet toe doet want het gaat om hun vraag. Dus dat moet ook sober zijn.”*

*“Ik vind de naam van het dienstenondersteuningsplan wel goed naar de cliënt toe. Dat is iets waar we terecht kunnen voor die methodieken. Dat biedt duidelijkheid naar organisaties. Je blijft wel de diversiteit bewaren van methodieken.”*

*“Je kan er toch niet onderuit dat er iemand moet zijn die de cliënt begeleidt. Ik denk dat je niet kan verwachten dat de cliënt zelf zijn weg gaat vinden. Er is een groot verschil tussen in de plaats doen of samen met. En ik denk wel dat dat bewaakt moet worden want het is zo gebeurd.”*



### 5.2.2. Bekendmaking van de methoden aan de hulpverleners

De meeste methoden kunnen zowel voor, bij de aanvang, tijdens het hulpverleningsproces, als bij de afbouw ingeschakeld worden. Het is dus belangrijk dat de hulpverleners geïnformeerd zijn over de verschillende methoden:

- als toeleiders naar de methode voor de start van de hulpverlening. Hier kijken we in de eerste plaats ook naar eerste lijnsdiensten die zich ook territoriaal dicht bij de hulpvragers bevinden, zoals OCMW's, CAW's, K&G, CLB en opvoedingswinkels.
- als gebruikers tijdens het hulpverleningsproces:
  - via tools in de eigen hulpverlening;
  - via doorverwijzing naar een ondersteunende dienst.

*“Ik heb nu soms de indruk dat men vooral samenwerkt met de dingen die men kent maar er is misschien evengoed een ander goed project wat men niet kent. Waardoor dat het ook niet bekend geraakt en tot nu toe niet bij de cliënt geraakt.”*

### 5.2.3. Een meldpunt als oriëntatie

Een meldpunt kan de informatie over de verschillende methoden bundelen. Toch ziet men dit meldpunt niet graag als een dispatching van hulpvragen naar externe ondersteuningsdiensten. Via deze weg wordt de beslissing en de toewijzing van de methode opnieuw bij een dienst gelegd. Dit vormt een extra tussenstop tussen de beslissing van de cliënt, ondersteuning vanuit de hulpverlener, tot toewijzing van de meest geschikte methode.

Een centraal punt waar hulpverleners en eventueel hulpvragers informatie kunnen inwinnen (naar het model van de dienstenondersteuningsplan) kan ondersteunend werken. Als dienstverlening in de meest toegankelijke en bereikbare echelons reeds vanuit een krachtgerichte houding werkt, kan daar de hulpvrager geïnformeerd en eventueel begeleid worden naar de meest geschikte methode.

In elk geval is er op elk echelon nood aan duidelijke criteria : wie kan wanneer voor welk doel worden ingeschakeld?

### 5.2.4. Bekendmaking vraagt om beschikbaarheid

Als deze nieuwe benadering met de ondersteuning van diensten bekend wordt gemaakt bij hulpvragers en hulpverleners, moeten zij ook beroep kunnen doen op dit arsenaal van methoden. Een territoriale beschikbaarheid van de ondersteunende diensten is daarbij een voorwaarde. Op dit moment vinden we de verschillende modellen onevenwichtig verdeeld over Vlaanderen. Toevallige factoren rond beschikbare vormingscursussen, situering van het expertisecentrum of initiatief vanuit één voorziening bepalen de spreiding. Vooral in gebieden waar ook de professionele hulpverlening beperkt uitgebouwd is, ontbreken vaak ook de nieuwe methoden.

Nochtans hebben juist deze modellen het potentieel om lokaal te werken. Omdat men kan werken met lokale vrijwilligers of met burgers die in hun vrije tijd een opleiding volgen, is een spreiding mogelijk naar

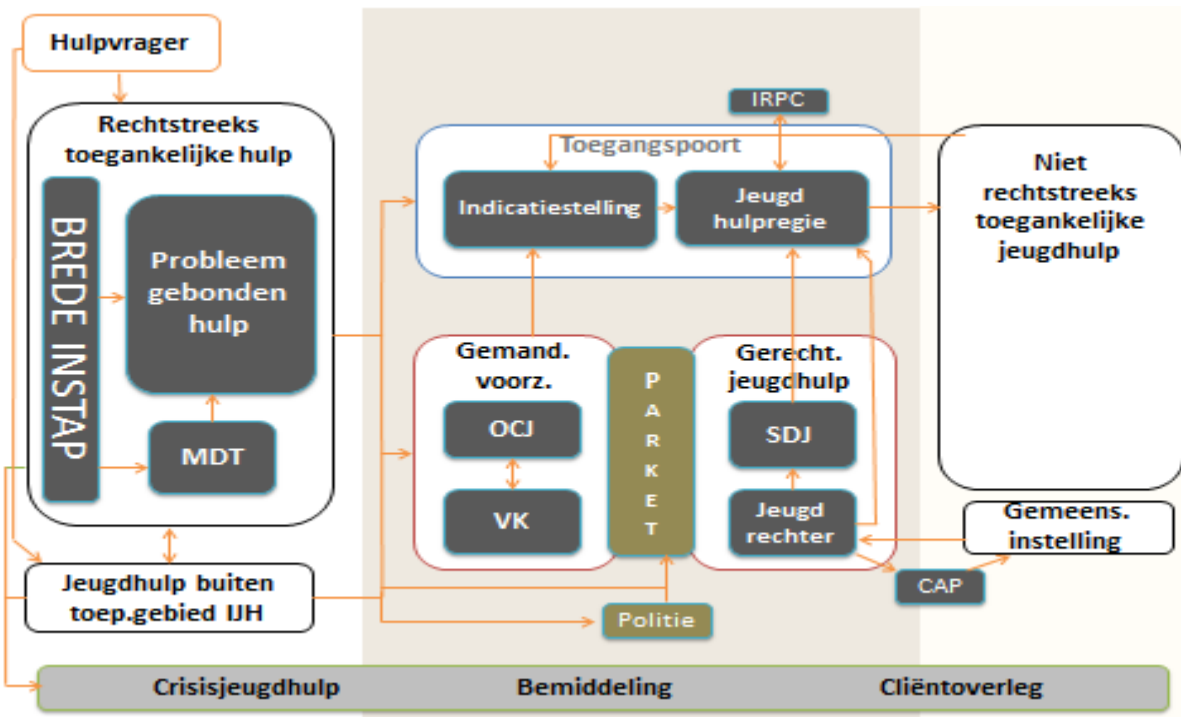
plaatsen waar de hulpverlening minder aanwezig is. Het motiveren van vrijwilligers, lokale uitbouw van voldoende ervaring en het actief betrekken van lokale diensten is noodzakelijk. Daarom vragen de projecten ook duidelijkheid aan de overheid in welke mate zij kunnen investeren in de vorming van burgers.

*“Is de overheid bereid om in te zetten op die methodieken? En te verzekeren, voor zover mogelijk, dat ze de kans krijgen dit te laten draaien. Dit is iets dat leeft bij verschillende methodieken. Inderdaad je kan je niet permitteren om te zeggen dat je EKC gaat doen, je gaat aanmelden en dan moeten wachten, dat gaat niet. Dan moet er iemand beschikbaar zijn.”*

### 5.3. Nood aan duidelijke positionering

Blijft de vraag waar deze methoden zich kunnen positioneren in de nieuwe jeugdhulp. Uit het eerste deel van dit rapport blijkt dat de methoden vanuit verschillende invalshoeken kunnen geplaatst worden op een continuüm. Dit suggereert dat ze op verschillende momenten ingezet kunnen worden afhankelijk van de fase in de probleemwording en de noden van de hulpvrager.

In het nieuwe decreet jeugdhulp wordt gesteld dat jeugdhulpverleners van bij de start van een hulpverleningsproces moeten nagaan hoe ze de krachten van de minderjarige, zijn ouders en de mensen uit zijn nabije omgeving mee kunnen inzetten en versterken. Er is dus een consensus over het uitgangspunt dat de hulpvrager van bij het formuleren van zijn vraag in zijn krachten moet erkend worden. Men gaat ervan uit dat hierdoor een aantal gezinnen en minderjarigen minder gespecialiseerde hulp zullen nodig hebben.





## Vergelijking tussen methoden van krachtgericht werken ingezet in de jeugdhulp

Dit betekent dat in het bovenstaand schema de krachtgerichte methoden kunnen ingezet worden in de rechtsstreeks toegankelijke hulp en in de toegangspoort met het oog op het vermijden van verdere instroom. Daar waren de deelnemers van de mini-conferentie het duidelijk over eens. Het zou echter gevaarlijk zijn hieruit te besluiten dat de krachtgerichte methoden enkel daar een plek verdienen.

Het hulpverleningsproces volgt niet altijd een logische, consequente opbouw. Soms stelt het probleem zich van bij aanvang reeds zo zwaar dat er weinig ruimte is voor 'minder' ingrijpende maatregelen. Een vaste positionering van methoden vormt dan eerder een beperking.

Als krachtgericht werken een basisprincipe wordt in de jeugdhulp, dan moet de stem en de inbreng van de cliënt in elke hulpverleningsvorm een plek kunnen krijgen en kan men in elke fase kijken welke rol het netwerk kan opnemen. De methoden kunnen daarom ook in de verschillende fasen in het hulpverleningstraject ingezet worden.

Er zijn methoden, zoals positieve heroriëntering en Signs of Safety, die door de hulpverleners kunnen gehanteerd worden om de eigen krachtgerichte benadering te onderbouwen ongeacht het niveau van ingrijpen. Deze methoden kunnen toegepast worden in hulpverleningsplannen waar – omwille van de veiligheid van de kinderen, de vraag van het gezin of de maatschappelijke verantwoordelijkheid – samenwerking en intense ondersteuning door professionals nodig is. Positieve heroriëntering is inzetbaar bij hulpvragen waarbij een intensieve en snelle ondersteuning een verdere problematisering kan vermijden. Het gaat daarbij vooral om crisis- en dringende vragen waarbij geen directe bedreiging is voor de veiligheid van de kinderen. SOS wordt ingezet in situaties waar de veiligheid van kinderen een thema vormt. De methodiek biedt een visie en instrumenten om in situaties van verontrusting samen met de cliënt en zijn netwerk een begeleidingstraject uit te tekenen.

Ook methoden die de regie sterker bij de cliënt leggen, kunnen in de loop van een hulpverleningstraject ingezet worden. Bij Familienetwerkberaad wordt de regie gedeeltelijk of geheel overgedragen naar de cliënt binnen de context van een hulpverleningsdienst. Doordat de dienst zelf dit proces opzet, is er geen doorverwijzing wat tijdbesparend kan werken. De cliënt maakt geen overstap naar een andere werking, wat meer rust kan brengen. Het zoeken naar een passend evenwicht tussen sturing vanuit de hulpverlening en een onafhankelijke regie van de hulpvrager in het uitwerken van een plan, is daarbij een blijvend aandachtspunt.

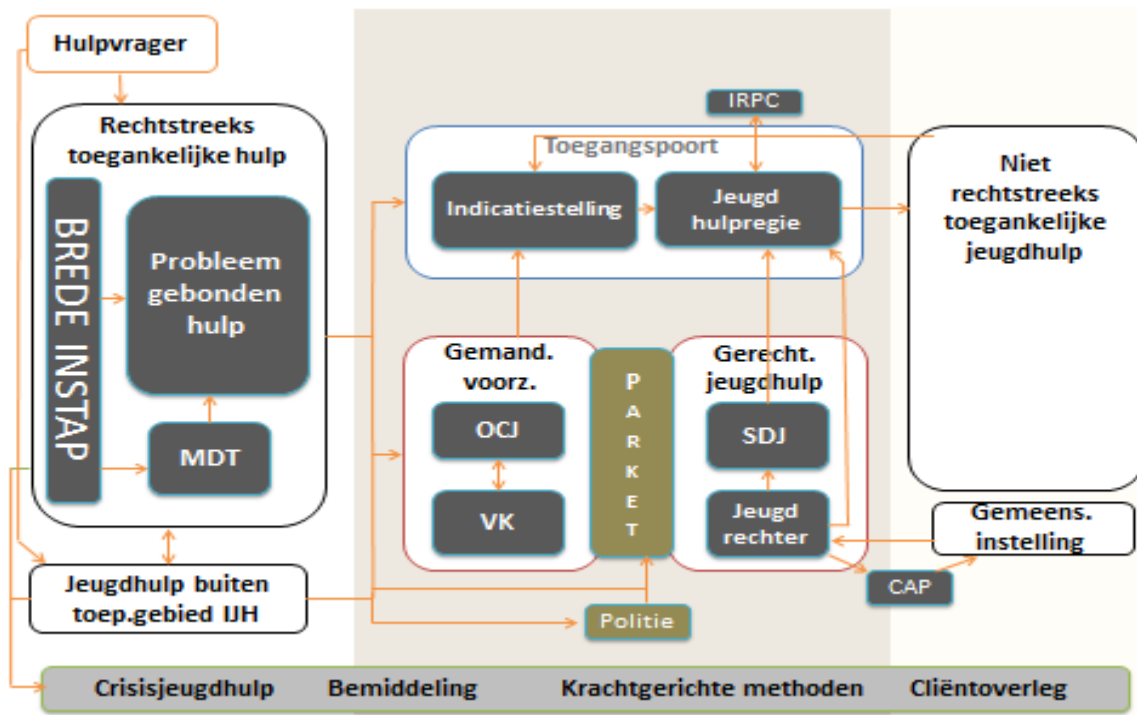
EKC onderscheidt zich hiervan door het proces buiten de hulpverlening te brengen. Daarom plaatst de methode zich bij voorkeur in het voorstadium van een hulptraject. Door de hulpvrager te ondersteunen in het opstellen van een plan buiten de hulpverleningscontext en het gericht vragen van professionele ondersteuning indien nodig, wordt de professionele hulpverlening gericht en efficiënt ingeschakeld. Maar EKC kan ook ingeschakeld worden om de besluitvorming over bepaalde facetten van de problematiek buiten de hulpverlening te plaatsen. Zo kan ook gefaseerd de regie voor het hulpverleningstraject terug bij de hulpvrager gelegd worden, rekening houdend met het voorwaardelijk kader dat vanuit de hulpverlening opgelegd wordt.

Door vanuit de visie van actief burgerschap naar de verantwoordelijkheid voor de zorg te kijken, plaatsen EKC en PTP zich buiten de hulpverlening. Dit betekent echter niet dat hun werking los staat van de

professionele hulpverlening. Waar nodig vertrekt EKC van een tandem waarbij de cliënt aan het stuur zit en de hulpverlener volgt waar het nodig is. Bij PTP ziet men het ondersteunend netwerk functioneren naast mogelijke professionele hulp die nog nodig kan zijn. De professionele hulp is ook hier een aanvulling voor wat het netwerk niet kan opnemen.

Waar Familienetwerkberaad en EKC beroep doen op netwerkondersteuning in crisissituaties of ter oplossing van concrete problemen op korte termijn, bouwt persoonlijke toekomstplanning aan een versterking van het netwerk met het oog op langdurige ondersteuning zodat er ook naar de toekomst minder of gericht beroep kan gedaan worden op de professionele hulpverlening. Plan vzw stelt dat mensen en dus vooral ook mensen in een kwetsbare situatie, een beroep moeten kunnen doen op een blijvend ondersteunend netwerk. Omdat PTP langdurig ondersteunend werkt in de leefwereld van de hulpvrager is deze methode niet te combineren met een residentiële opvang. PTP stelt wel dat de methode preventief kan werken op scharniermomenten in het leven van cliënten waar de ondersteuning van een netwerk essentieel wordt, bijvoorbeeld bij de stap naar zelfstandig wonen van een jongere, bij het terug thuis komen van kinderen na een residentieel verblijf, bij het wegvallen van een opvoedend figuur, ....

Daarom werd op de mini-conferentie gevraagd om de krachtgerichte methoden ook mee op te nemen in de balk onderaan het schema, als methoden die inzetbaar zijn in verschillende fasen van het hulpverleningstraject.





## 5.4. Nood aan evaluatie

Bij het overzicht van de verschillende methoden bleek de evaluatie en specifiek de effectevaluatie een zwak punt in de vergelijking. Voor de meeste methoden is er in Vlaanderen nog geen effectevaluatie ter beschikking.

Een aantal methoden (Columbus, PTP en Hergo) werden reeds op basis van een extern onderzoek doorgelicht, doch het voorwerp en de opzet van de onderzoeken verschillen sterk, wat vergelijking van effectiviteit onmogelijk maakt. Andere methoden, ontwikkeld in het buitenland (EKC, Familienetwerkberaad, SOS) blijken 'evidence based' maar een specifieke effectmeting voor toepassing in de Vlaamse context ontbreekt ook voor hen. In de meeste aansturende diensten wordt een registratie bijgehouden, wat een overzicht biedt van het aantal en de aard van de aanvragen en sommige werkingen toetsen ook de tevredenheid bij de cliënten. Maar de verschillen in context en gehanteerde parameters voor de meting, maken een vergelijkend overzicht onmogelijk.

In het kader van deze kortetermijnopdracht, hebben we ons beperkt tot de verwerking van bestaande literatuur, interviews met deskundigen en dialooggroepen op een mini-conferentie. Een systematische bevraging van hulpvragers, van andere betrokken zorg- en dienstverleners of het opzetten van effectmetingen waren in dit kader niet mogelijk. Kortom er is weinig tot geen empirisch materiaal beschikbaar om een beeld te schetsen van de effecten van het krachtgericht en netwerkversterkend werken op de gezinnen en gebruikers in de jeugdhulp.

Op de mini-conferentie werd meermaals de behoefte geuit om de invoering van krachtgericht methoden in de jeugdhulp, onderzoeksmatig op te volgen en te koppelen aan effectmeting. Het lijkt aangewezen om met een gelijkvormige registratie te werken die een beeld geeft van de werking van de verschillende methoden. Aandacht voor de beleving van de hulpvragers is daarbij essentieel. Het moet duidelijk worden wat "krachtgericht werken" doet met de minderjarige en hun gezinnen. Bovendien is het ook belangrijk om duidelijk te krijgen wat hulpverleners nodig hebben om efficiënt te kunnen werken met het krachtgericht aanbod. Een directe monitoring en wetenschappelijke ondersteuning is een vraag die leeft.



## 6. Tot besluit

### 6.1. Afstemming gevraagd

#### Vanuit een gezamenlijke visie

De analyse van de 7 geselecteerde krachtgerichte en netwerkondersteunende methoden en de dialoog daarover op de miniconferentie maken duidelijk dat de krachtgerichte benadering de gezamenlijke visie en belangrijkste toegevoegde waarde is voor de toekomstige jeugdhulp.

Alle methoden:

1. leggen de regie over het begeleidingstraject meer bij de hulpvrager;
2. betrekken en versterken het netwerk rond de hulpvrager;
3. plaatsen de hulpverlener of de begeleider in een nieuwe rol.

Tevens zien we dat elk van de methoden deze basisvisie invult vanuit een specifieke invalshoek, waardoor er ook belangrijke verschillen in aanpak duidelijk worden. De methoden kunnen op een continuüm gepositioneerd worden volgens de nood aan ondersteunende begeleiding en de zorg voor de veiligheid van de kinderen. Ze variëren ook in de mate waarop de regie bij de hulpvrager en zijn netwerk wordt gelegd, in de reikwijdte van het netwerk dat wordt ingeschakeld, in de positie die de hulp- en zorgverlening krijgt en in de invulling van de begeleidingsvorm. Dit maakt dat methoden kunnen ingezet worden op verschillende fasen in het begeleidingproces.

Verschillende werkvormen kunnen daarom ook complementair werken in een hulpverleningstraject. Dat geeft elke methode recht van bestaan in het brede veld van de jeugdhulp. Doch, een voorwaarde tot het juist en complementair inzetten van methoden, is het ter beschikking hebben van een duidelijk overzicht van de specifieke krachten van elk van de methoden. Dat is momenteel nog niet ter beschikking.

#### Binnen een versnipperd werkveld

In de huidige context van beperkte en tijdelijke projectmiddelen waarmee de methoden functioneren, werken en ontwikkelen ze naast elkaar. Men is niet of slechts beperkt op de hoogte van elkaars werking met als gevolg dat de verschillende aanbieders investeren in de promotie van het eigen model van krachtgericht werken. Dit zorgt voor verwarring in het werkveld van de jeugdhulp. Voorzieningen die handvatten zoeken voor krachtgericht te werken, zien het bos door de bomen niet meer. Op studiedagen en in vormingen maken ze kennis met verschillende methoden naast elkaar en het ontbreekt hen de kennis om gericht voor de juiste methode te kunnen kiezen.

Het gevolg is bij voorbeeld een territoriale verdeling van de methoden over het jeugdhulplandschap. In regio's waar het aanbod voor vorming en ondersteuning van een bepaalde methodiek sterker aanwezig is, wordt dit door voorzieningen opgenomen en kunnen hulpvragers meer gebruik maken van dit aanbod, terwijl een andere methode op dat moment misschien meer passend kan zijn. De verschillende financieringssystemen beperken tevens de doelgroep of het type hulpvraag waarvoor de methode uitgebouwd of toegepast wordt.



Kortom we staan voor een versnipperd werkveld dat één gezamenlijke visie uitdraagt maar momenteel nog eerder in een concurrentiële sfeer.

### **Naar een bundeling van krachten**

Om het krachtgericht werken en de nieuwe positie van de hulp- en zorgverlener ingang te doen vinden in de jeugdhulp is de bundeling van expertise en het overzichtelijk maken van het aanbod noodzakelijk. Het is belangrijk dat de hulp- en zorgverleners de juiste ondersteunende methoden op het geschikte moment kunnen inzetten. Daarvoor is kennis van de mogelijke kaders en projecten, gaande van het trainen van een krachtgerichte basishouding en het zelf kunnen inzetten krachtgerichte technieken tot het inschakelen van externe ondersteuning is van essentieel belang. Dit kan door de experts van de methoden vertaald worden in:

- het aanbieden van een gezamenlijke basisvorming over krachtgericht werken.
- het opstellen van duidelijke criteria voor het inschakelen van een methode afhankelijk van het moment in en de aard van de hulpvraag. Uit het overzicht bleek dat de doelstellingen, het proces en het moment van interventie voor de verschillende methoden anders en vaak complementair is. Op basis van een hanteerbaar overzicht kunnen hulpverleners gericht diensten aanspreken zodat zij snel de hulpvrager kunnen ondersteunen in zijn keuze.
- Voorstellen m.b.t. een efficiënt en gecoördineerd contactstelsel over de verschillende methoden. Op de miniconferentie werd de nadruk gelegd op de noodzaak aan vlotte toegankelijkheid voor hulpvragers en dienst- en zorgverleners op de eerste lijn. Een lage drempel en territoriale bereikbaarheid van informatie zijn daarin essentieel.

Dit alles vraagt investering in overleg en samenwerking vanuit de verschillende methoden. Rekening houdend met de context waarin de aansturende organisaties op dit moment overleven is het weinig realistisch om het initiatief tot dit overleg te verwachten van deze diensten. Het is een taak voor het beleid om de juiste condities te scheppen zodat dit overleg ook mogelijk wordt.

### **6.2. Binnen een ondersteunend beleidskader**

Op dit moment worden de meeste diensten die de methoden implementeren en aansturen gefinancierd via projectmiddelen. Deze financiering komt vaak vanuit verschillende bestuurskaders o.a. verschillende agentschappen op Vlaams niveau, regionale en provinciale steun, bijzondere projectgelden, enz. Diensten moeten zich op verschillende plaatsen met verschillende voorwaarden verantwoorden. Bovendien maakt het de bestaanszekerheid van de projecten onduidelijk en beperkt in tijd. De diensten investeren daarom momenteel vooral in het verzekeren van het eigen voortbestaan. Deze overlevingsstrijd brengt de projecten op het werkveld ook in een concurrentiële positie tegenover elkaar. Een vraag naar samenwerking en overleg botst dan ook op deze controverse.

- Opdat de inhoudelijke vraag tot bundeling van expertise en krachten kan gerealiseerd worden, moet het beleid de nodige structurele voorwaarden inbouwen zodat de concurrentiële positie van de diensten ontmijsd wordt.





- Een duidelijk structureel kader voor de implementatie van krachtgericht werken moet garant staan voor een spreiding van de verschillende methoden zowel territoriaal als over de verschillende doelgroepen.

### **6.3. Met directe opvolging en bijsturing van de resultaten.**

De verschillende methoden bieden instrumenten of processen voor een meer krachtgerichte en netwerkversterkende jeugdhulp. Maar de vraag blijft naar het effect op het welbevinden van de hulpvrager en op het dalend aantal vragen naar ingrijpende hulp.

- Voelen de minderjarigen en hun gezinnen zich gesterkt in hun situatie? Kunnen zij beter en meer steunen op hun omgeving en gericht naar de professionele hulp stappen? Hebben ze meer vat op hun begeleidingsproces en betekent dit voor hen een ondersteuning in hun situatie?
- Heeft het krachtgericht werken ook een dalend effect op de instroom en het aantal hulpvragen in de meer ingrijpende hulpverlening?

Als er gekozen wordt om te investeren in deze nieuwe visie in de jeugdhulp dan is het belangrijk om dit proces op te volgen en na te gaan of de vooropgestelde doelen ook gerealiseerd worden. Door het wetenschappelijk op te volgen, kan er ook tijdig werk gemaakt worden van bijsturing en correctie. Zulke procesevaluatie schept ook een context voor continu overleg en afstemming.

Om van bij aanvang vat te krijgen op de effecten van het krachtgericht werken is er nood aan:

- Een duidelijke registratie van het gebruik van krachtgerichte methoden in de voorzieningen van de Integrale jeugdhulp. Het vraagt een registratie die niet enkel kwantitatief het inschakelen van externe diensten en het gebruik van instrumenten opvolgt maar die ook peilt naar de globale invulling van de krachtgerichte benadering door de hulpverlener.
- Onderzoek naar de beleving van de hulpvragers. Een tevredenheidsmeting bij gebruikers kan hierin een luik vormen, maar het empowerend effect van deze benadering moet ook op andere vlakken kunnen getoetst worden. Ook om dit in beeld te brengen, is een intense opvolging nodig.



## Bibliografie

- Baert, H., (2010), Verkennen van nieuwe horizons: het Columbus experiment. *Agora*, 2.
- Bartelink, C. (2010), *Signs of Safety*, Nederlands Jeugdinstituut, Utrecht.
- Berg, I. & De Jong, P., (2004). *De kracht van oplossingen: handwijzer voor oplossingsgerichte gesprekstherapie*. Amsterdam: Harcourt Assessment BV.
- Blancke, V., Boeckeaert, M.(2011), *Eindverslag EKC Vlaams Brabant*.
- Beyers M.,( 2012) *Gezin en burgerschap. Eigen Kracht-conferenties in de hulpverlening als inzet op de kracht van gezinnen.*; (eindwerk); Brussel: Hoger instituut voor Gezinswetenschappen.
- Boone, M. & Vandelanotte, G., *Beter anders. Een pleidooi voor persoonlijke toekomstplanning*, Gentbrugge, Plan vzw.
- Boone, M. & Vandelanotte, G., *Beter anders. Een pleidooi voor een gevarieerde samenleving*, Gentbrugge, Plan vzw.
- Boone, M. & Vandelanotte, G.,*Samen Leven. Een pleidooi*, Gentbrugge, Plan vzw.
- Boone, M. & Vandelanotte, G. (2011), *Vermaatschappelijking van de zorg in de praktijk: Persoonlijke toekomstplanning*. Gentbrugge, Plan vzw.
- Bouckaert, M., & Vits, G. (2008), Eigen Krachtconferenties: integraal, vraag gestuurd en effectief. *Tijdschrift voor welzijnswerk*, 32, p 17 - 25.
- Braamse, W., Signalen van Veiligheid, (vormingscursus) Vraagkracht, Middelburg.
- Burssens D. & Vettenburg N. (2005) Hergo op school. Een manier om constructief om te gaan met ernstig probleemgedrag op school. *Welwijs*, 2, 27-32.
- Burssens, D., & Vettenburg, N., (2008) "Herstelgericht groepsoverleg in de Vlaamse schoolcontext", *Tijdschrift voor Jeugdrecht en Kinderrechten*, afl. 3-4, 176-180.
- Burssens, D., & Vettenburg, N., (2006) "Herstelgericht groepsoverleg (hergo): een manier om constructief om te gaan met ernstig probleemgedrag op school", *Handboek Leerlingenbegeleiding Twee*, afl. 12, 51-65.
- Carrette, V. (2008). *Effectiviteit in de jeugdhulp: een verhaal van schakelende ketens*, Tijdschrift voor Welzijnswerk, 32 (296), 5-13.
- Dammekens, H., De Ly, C., Franssens, M., Pleysier, S., Put, J., Roet,s G., Roose, R., (2011) *Het Columbusproject. Onderzoek naar de doelstellingen en de methodiek*, KULeuven, Universiteit Gent.
- De Graeve, S.(2012), Familienetwerkberaad: een methodiek, *DeGeus*, 44, 7.
- De Graeve, S. & Nenquin, P. (2012). Familienetwerkberaad: een veelbelovende methodiek voor pleegzorg. In J. Vanderfaeillie, F. Van Holen & F. Vanschoonlandt (Red.), *Op weg met pleegzorg: kansen en risico's*. (pp. 357-371). Leuven/Den Haag: Acco.



De Ly, C., (2011), *Van diagnostiek naar positieve heroriëntering. Het Columbosexperiment*, Masterproef Master in sociaal werk, Universiteit Gent.

Demeyer, B., & Van Regenmortel, T., (2009) *Iets heel bijzonders. Een verkennende studie naar de effecten van Persoonlijke Toekomstplanning bij personen met een handicap en steungroepleden*. Leuven.

Departement Welzijn, Volksgezondheid en Gezin, *Integrale Jeugdhulp. De intersectorale toegangspoort in een notendop*, Brussel.

De Smet, S. (2009). *Het beschrijven, evalueren en verspreiden van behandelingsmethodieken en - technieken in de Vlaamse Welzijnsector. Een wetenschappelijke stand van zaken gerelateerd aan het Vlaamse zorglandschap. KC-rapport*. Kenniscentrum WVG: Brussel.

Driessens, K. (2003), *Armoede en hulpverlening. Omgaan met isolement en afhankelijkheid*, Gent: Academia Press.

Driessens, K. & Van Regenmortel, T. (2006), *Bind-Kracht in Armoede. Leefwereld en hulpverlening*. Leuven, Lannoo campus.

Edwards, S. & Turnell, A. (2009). *Veilig opgroeien: De oplossingsgerichte aanpak Signs of Safety in jeugdzorg en kindbescherming*. Houten: Bohn Stafleu van Loghum.

Franssens, M., Dammekens, H., Pleysier, S. & Put, J. (2011). *De effectiviteit en duurzaamheid van het Columbosexperiment onderzocht*. Ongepubliceerd onderzoeksrapport. Leuven: Leuvens Instituut voor Criminologie.

Gredig, D. & Sommerfeld, P.(2008), New proposals for generating and exploiting solution-oriented knowledge. *Research on socialworkpractice*, 18 (4), 292-300.

Hendrickx, V., *Krachtig gezi(e)n. Gezinnen en thuisbegeleiders aan het woord*, Antwerpen, Huize Bethanie en De Grote Robijn.

Ligand (2012), *Positieve heroriëntering een zoektocht naar een existentieel en menselijk kader*, Heule.

Koren, P., DeChillo, N., & Friesen, B. (1992). Measuring empowerment in families whose children have emotional disabilities: a brief questionnaire. *Rehabilitation Psychology*, 37(4), 305-321.

Kwekkeboom, M.H. (2010), *De verantwoordelijkheid van de mensen zelf. De (her)verdeling van de taken rond zorg en ondersteuning tussen overheid en burgers en de betekenis daarvan voor de professionele hulpverlening*, Amsterdam, HVA-publicaties

Neven, E. (2007), Herstelgericht groepsoverleg. Een methodiek binnen verschillende contexten. *Welwijs*, 18 nr 1, p 3 – 7.

Nuyts, K., (maart 2012) *Project eigen kracht conferentie. Eindrapportage projectjaar 2011*; Steunpunt algemeen welzijnswerk, Berchem.

Nuyts, K. (2012), *Eigen Kracht Conferenties*, Welwijs jrg 23, 2.

O'Brien, J & C. (2000). The origins of Person-Centered Planning. A community of Practice Perspective – vertaald in *'Beter anders, een pleidooi voor persoonlijke toekomstplanning*, p 131-163.



## Vergelijking tussen methoden van krachtgericht werken ingezet in de jeugdhulp

Peeters, S., Jacobs, T. & Driessens, K. (2010), De moeizame zoektocht naar hulpverlening op maat in de bijzondere jeugdbijstand. Onderzoek naar onevenwichten tussen vraag en aanbod in de provincie Antwerpen, Antwerpen, UA/Provincie Antwerpen, 139p.

SAW, *EKC binnen steunpunt algemeen welzijnswerk*, geraadpleegd op 24 september 2012, [www.steunpunt.be](http://www.steunpunt.be)

Schiettecat T, De Ly C, Roose R, Roets G (2011); Het Columbosexperiment, *Agora*, 27, 4. P 28 – 33.

Sprangers, A.(2012), *Formulier voor Prijs Jeugdzorg*. Dag van de Jeugdzorg 13 september 2012, Brussel.

Studiedag 'familieconferentie': eigen kracht versterken. Geraadpleegd op 24 september 2012 [www.hig.be/evenementen](http://www.hig.be/evenementen)

Theeuwes, A., (2010), *Sociale Netwerkstrategieën: een leergeschiedenis*. Waalwijk, MEE Brabant Noord.

Van Audenhove, C. & Van Humbeek G. (2005), *De vermaatschappelijking van de zorg voor psychisch kwetsbare mensen. Onderzoek, praktijk en beleid*, Heverlee, Lannoo Campus.

Van Beek, F., & Muntendam, M., (2011); *De Kleine Gids Eigen Kracht Conferenties*, Kluwer.

Van Damme, W. & Bourgeois, S. (2004) *Contextuele methodiek. Werken vanuit de leefomgeving*. Mechelen: kluwer.

Van Damme, W. & Mulders, S. (2010). *Project Columbus en de invloed op de instroom in de bijzondere jeugdbijstand*. Bijdrage jongerenwelzijn aan de commissie jeugdzorg. Kortrijk.

Van Yperen, T. & Veerman J.W. (2008), *Zicht op effectiviteit. Handboek voor praktijkgestuurd effectonderzoek in de jeugdzorg*, Delft, Eburon.

Vlaams Parlement (2011). *Hoorzitting over het Columbusproject. Verslag namens de Commissie Jeugdzorg*. Geraadpleegd via <http://docs.vlaamsparlement.be/docs/stukken/2010E2011/g872E8.pdf>

Verstraeten, M. & Weyts, A. (2006), *Onderzoek naar de effectiviteit en de efficiëntie van de projecten voor gestructureerde, kortdurende residentiële begeleiding*, Gent, Vakgroep Sociale Agogiek, Universiteit Gent.

Vettenburg, N. & Walgrave, L. (2009). 'Maatschappelijke kwetsbaarheid op school'. *Welwijs*, 20 (3), 3-8.

VZW EKV (2011), *Voorstellingstekst*, geraadpleegd op 24 september 2012, [www.eigen-kracht.be](http://www.eigen-kracht.be).

Walgrave, L. & Vettenburg, N., (2006) *Herstelgericht groepsoverleg. Nieuwe wegen in de aanpak van jeugddelinquentie en tuchtproblemen*, Leuven, Lannoo-campus, 130p.

Walsh, T., & Lord, B. (2004). Client satisfaction and empowerment through social work intervention. *Social Work in Health Care*, 38(4), 37-56.

Wilken, J.P. (2007), *Zorg en ondersteuning in de samenleving. Voorwaarden voor succesvolle vermaatschappelijking van de gehandicaptenzorg*, Amsterdam, SWP.

[www.jeugdinterventies.nl](http://www.jeugdinterventies.nl)

[www.inclusion.com](http://www.inclusion.com)